父母恩重難報經

พระมหาคุณ บุพการี ยากทดแทนสูตร

พระมหาคุณบุพการียากทดแทนสูตร

พระมหาคุณ มุฑการี ยากทดแทนสูตร

พระคุณแม่เปรียบประดุจมหาปฐพี
พ่อนั้นเล่าเหมือนแผ่นฟ้าอันกว้างใหญ่
ที่คอยปกป้องผืนแผ่นดิน
ความรักแลห่วงใยที่มีต่อลูก
มีมากเกินกว่าที่ลูกจะรู้จะเข้าใจ

อานิสงส์แห่งธรรมทาน

พุทธพจน์ :

"...ดูกรสุภูติ หากชายคนหนึ่งทำทานโดยการถวายทานด้วยสมบัติกองสูงเท่ากับภูเขาพระสุเมรุทั้งจักรวาลมารวมกัน ส่วนอีกคนหนึ่ง รับฟังคำสอนไว้ในใจ อ่าน เรียนรู้ จดจำ แล้วสั่งสอนผู้อื่น

บุญกุศลของชายคนแรกยังไม่มากเท่าหนึ่งในร้อย หนึ่งในพัน หนึ่งในแสน ของบุญกุศลที่ชายคนที่สองได้รับ เพราะไม่สามารถจะเปรียบกันได้เลย "

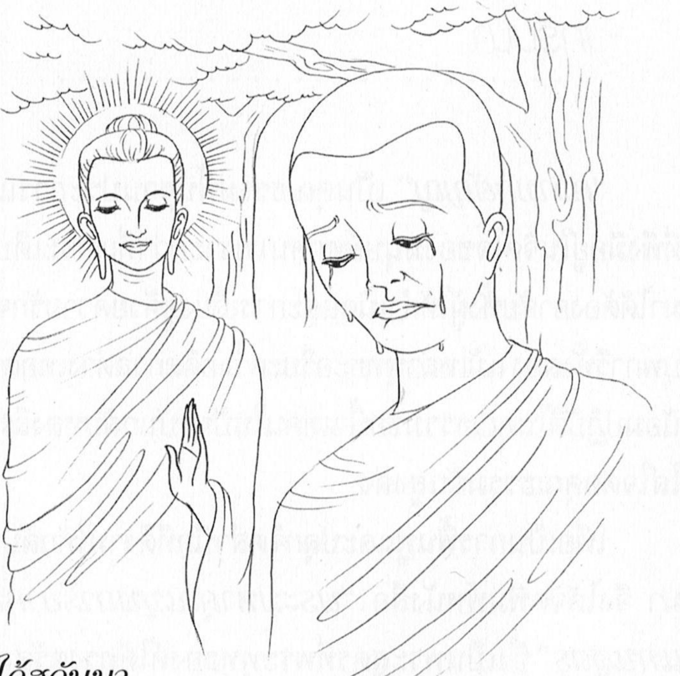
ให้ธรรมเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ

เกริ่นนำ

"ความกตัญญู" เป็นคุณธรรมพื้นฐานประการแรกที่พึงมีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ทุกคนเพราะกว่าที่เราจะเติบโตมาได้ต้องอาศัยทั้งผู้ให้กำเนิดและการเลี้ยงดูด้วยความรักจากบุพการีทั้งสอง แม้เหล่าพุทธะอริยะครั้งอดีตกาลต่างเทอดทูนน้อมปฏิบัติในคุณธรรมข้อนี้ แต่คนในปัจจุบันกลับหลงลืมไม่ใส่ใจต่อคุณธรรมอันสูงส่ง

เพื่อเป็นการฟื้นฟูและปลุกจิตสำนึกที่ดีงามให้กลับคืนมา จึงได้จัดพิมพ์หนังสือ *"พระมหาคุณบุพการียากทดแทนสูตร"* ซึ่งเป็นพระสูตรที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสสรรเสริญพระคุณอันยิ่งใหญ่ของบุพการีทั้งสอง และเพื่อปลูกฝังคุณธรรมอันดีงามนี้ให้กับเยาวชนจึงได้อาศัยรูปภาพประกอบเพื่อง่ายต่อการเข้าถึงจิตสำนึกที่ดี และหวังให้คุณพ่อคุณแม่เป็นเพื่อนลูกๆ ในการอ่านหนังสือเล่มนี้ เพื่อเป็นการวางรากฐานให้เขาได้เติบโตอยู่ในครรลองแห่งธรรมเป็นมนุษย์ผู้ประเสริฐอย่างแท้จริง

ดังที่ได้สดับมา

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ประทับอยู่ ณ เชตวันอนาถบิณฑิการาม แห่งเมืองสาวัตถีพร้อมด้วยพระภิกษุ ๒,๕๐๐ รูป และเหล่าคฤหัสถ์ผู้ศรัทธาอันสูงยิ่งประมาณ ๓๘,๐๐๐ คน

บัดนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าได้เสด็จออกจากเชตวันอนาถ-บิณฑิการาม นำพระสาวกและบรรดาคฤหัสถ์ทั้งหลายเดินทางมุ่งสู่ดินแดนทางตอนใต้ ระหว่างทางได้ทอดพระเนตรเห็น

กระดูกมนุษย์กองหนึ่ง เมื่อทรงพิจารณาแล้ว พระผู้มีพระภาคเจ้าได้น้อมพระวรกายก้มลงกราบกองกระดูกด้วยความเคารพ

พระอานนท์ซึ่งเป็นพระอุปัฏฐากเห็นดังนั้น ก็ให้รู้สึกแปลกใจ จึงได้พนมมือกราบทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์เป็นสัพพัญญูทั้งสามโลก เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งมหาเมตตามหากรุณาต่อสัตว์โลกทั้งหลาย เป็นที่เคารพของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เหตุไฉนจึงมากราบไหว้กองกระดูกเช่นนี้ หรือเพราะมีกรรมพัวพันอันใดพระเจ้าข้า !"

"ดูกรอานนท์ จริงอยู่ แม้ท่านจะเป็นอัครสาวกเอกของเราออกบวชเป็นผู้ไม่ครองเรือน แต่ก็ยังรู้ไม่กว้างขวาง กระดูกกองนี้อาจจะเป็นบรรพชนของเรา เป็นบิดามารดาเมื่อครั้งอดีตชาติที่ผ่านมา ซึ่งล้วนมีมูลปัจจัย ด้วยเหตุนี้ เราจึงได้แสดงความเคารพกราบไหว้

ดูกรอานนท์ เธอจงนำเอากระดูกกองนี้แบ่งออกเป็นสองส่วน หากเป็นกระดูกของบุรุษเพศ กระดูกนั้นจะมีสีขาวและหนักหากเป็นกระดูกของสตรีเพศ กระดูกนั้นจะเป็นสีดำและเบา"

พระอานนท์กราบทูลว่า

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขณะที่บุรุษเพศยังมีชีวิตอยู่ เขาเหล่านั้นสวมอาภรณ์ รองเท้าและหมวก ท่าทางเคร่งขรึมองอาจ

เห็นแล้วย่อมรู้ได้ทันทีว่าเป็นบุรุษ ส่วนสตรีเพศนั้นเล่า ขณะยังมีชีวิตอยู่ เธอผัดหน้าทาแป้ง ใช้เครื่องหอมชะโลมกาย เมื่อเห็นการแต่งกาย ย่อมรู้ได้ว่าเป็นสตรี แต่มาบัดนี้ถึงกาลดับล่วงแล้ว กลายเป็นกองกระดูกซึ่งคล้ายกัน ข้าพระองค์จะจำแนกกระดูกเหล่านี้ได้อย่างไร พระเจ้าข้า ! ”

"ดูกรอานนท์ หากเป็นบุรุษ เมื่อครั้งยังมีชีวิต ได้เข้าวัดฟังธรรม ถือศีล บูชาพระรัตนตรัย สวดพระนามพระพุทธา ดังนั้นกระดูกจึงมีสีขาวและหนัก ส่วนสตรีนั้น สติปัญญามักเป็นรองบุรุษเพศ จิตใจและอารมณ์จึงอ่อนไหว ทำให้ตกสู่ห้วงความหลงใหลในความรักผูกพันได้ง่ายกว่า ทั้งยังต้องรับภาระอันหนักในการให้กำเนิดและเลี้ยงดูบุตร ซึ่งเป็นความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของสตรี เมื่อให้กำเนิดบุตรหนึ่งคน ต้องให้น้ำนมเลี้ยงลูกซึ่งน้ำนมนั้นกลั่นออกมาจากสายเลือดจำนวนมาก ลูกหนึ่งคนดื่มนมแม่แปดไหสี่เหยือก ทำให้สตรีเพศสุขภาพไม่สู้แข็งแรง ร่างกายผ่ายผอมซีดเซียว ผิวพรรณหยาบกร้านเป็นริ้วรอย กระดูกจึงเป็นสีดำและมีน้ำหนักเบา เช่นนี้แล"

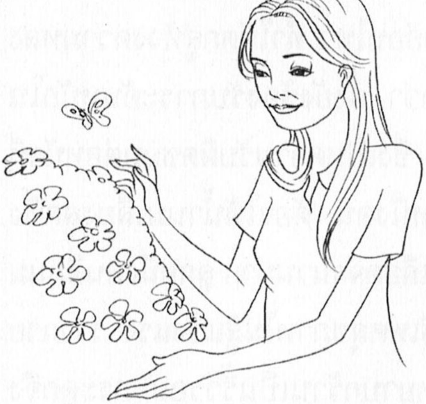
พระอานนท์ได้ฟังดังนั้น รู้สึกซาบซึ้ง น้ำตาไหลด้วยความรู้สึกสำนึกเสียใจ ครั้นแล้วจึงกราบทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระคุณของแม่นั้นจักกระทำทดแทนได้อย่างไร พระเจ้าข้า?"

พระผู้มีพระภาคตรัสเทศนาแก่พระอานนท์ว่า

"บัดนี้ ท่านทั้งหลายจงสดับฟัง เราจะเทศนาแยกแยะเป็นลำดับ"

ตั้งแต่แม่เริ่มตั้งครรภ์จนครบกำหนดคลอด
ประมาณสิบเดือน แม่ต้องทนลำบากทุกข์ทรมาน

เดือนแรกจุติเกิดในครรภ์แม่
ดุจหยาดน้ำค้างบนใบหญ้า
ยากหนักหนารักษาให้ถึงเย็น
ยามเช้าเป็นหยดใสงามระยับ
ตกสายพลันก็แห้งเหือดหายไป

ล่วงมาถึงเดือนที่สอง
หยดนั้นได้แปรเปลี่ยน
เป็นของเหลวดั่งก้อนไข
จากน้ำค้างเปลี่ยนรูปไป
พ้นมาได้เกิดเป็นครรภ์

ล่วงมาถึงเดือนที่สาม
วิงเวียนแลคลื่นเหียน
ทั้งอาเจียนกระสับกระส่าย
จากก้อนไขก็กลับกลาย
เกาะกลุ่มกันเป็นก้อนเลือด

ล่วงมาถึงเดือนที่สี่
ครรภ์น้อย ๆ เริ่มปรากฏ
จากก้อนเลือดก่อเกิดเป็นทารก
ผนึกรวมกันเป็นอวัยวะห้า

ล่วงมาถึงเดือนที่ห้า
อวัยวะสำคัญสัดส่วนครบ
เผยได้เห็นกอรปด้วยองค์เบญจ
หนึ่งศรีษะแขนขารวมห้าองค์

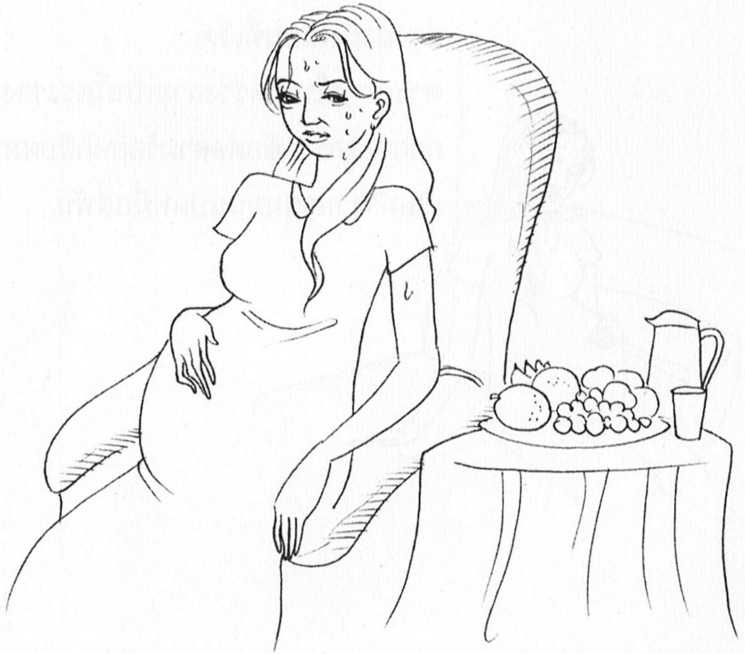
ล่วงมาถึงเดือนที่หก
ประสาททั้งหกเริ่มรับรู้
หกนี้คืออะไร หู ตา จมูก ปาก
ความคิดเป็นฉักกะรวมกันเป็น
ประสาทหก

ล่วงมาถึงเดือนที่เจ็ด
ทารกภายในเกิดร่างกายเป็นโครงร่าง
ก่อกระดูกรวมข้อต่อสามร้อยหกสิบผสาน
เริ่มทำงานรูขุมขนแปดหมื่นสี่พัน

ล่วงมาถึงเดือนที่แปด
อวัยวะประสาทสมองสนองรับ
เกิดสติแลความคิดปัญญาญาณ
อีกทั้งเก้าทวารบังเกิด...

แม่ตั้งครรภ์ล่วงมาถึงเดือนที่เก้า ทารกเริ่มดูดซับแร่ธาตุจากอาหารที่แม่กินเข้าไป อุดมด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารผลไม้นานา เมื่อย่อยแล้วเป็นโลหิตผ่านไปเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตในครรภ์ ร่างกายแม่ในบัดนี้มีสิ่งเคลื่อนไหวขึ้นและลงประหนึ่งผิวดินผืนเกิดขุนเขาผุดตั้งตระหง่าน ขุนไศลทั้งสามยอด หนึ่งนั้นนามพระสุเมรุ รองมาเป็นเขาหนี้เวร ยอดที่สามเขาโลหิต กล่าวเปรียบขุนเขาถล่มทลายมาเป็นหนึ่งสายเลือดแห่งมารดากลายเป็นอาหารของลูกน้อย

แม่ตั้งครรภ์ล่วงมาถึงเดือนที่สิบ ร่างกายสมบูรณ์ครบถือกำเนิด หากเป็นบุตรกตัญญูมือทั้งสองยกพนมไหว้ ถือเกิดเป็นมงคล คลอดออกมาอย่างปลอดภัย ไม่ทำให้แม่นั้นทรมาน ไม่ให้มารดาต้องปวดร้าว ไม่ให้มารดาต้องทุกข์ทน หากเป็นบุตรอกตัญญู ขอจงรู้ก่อบาปใหญ่อนันตริยะกรรมไซร์ มักทำร้ายครรภ์มารดาปานดังว่าจะฉีกใจให้แหลกราน มารดาต้องทนทุกข์ทรมานดุจคมศาสตราหมื่นพันทิ่มแทงทะลวงครรภ์

พระมหาคุณ ๑๐ ประการ

กว่ากำเนิดเลี้ยงดูลูกจนเติบใหญ่เป็นความทุกข์ที่แม่แบกรับไว้
ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสสรรเสริญถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ว่า

ประการที่หนึ่ง :

พระคุณที่ปกปักรักษาขณะอยู่ในครรภ์

สรรเสริญว่า :

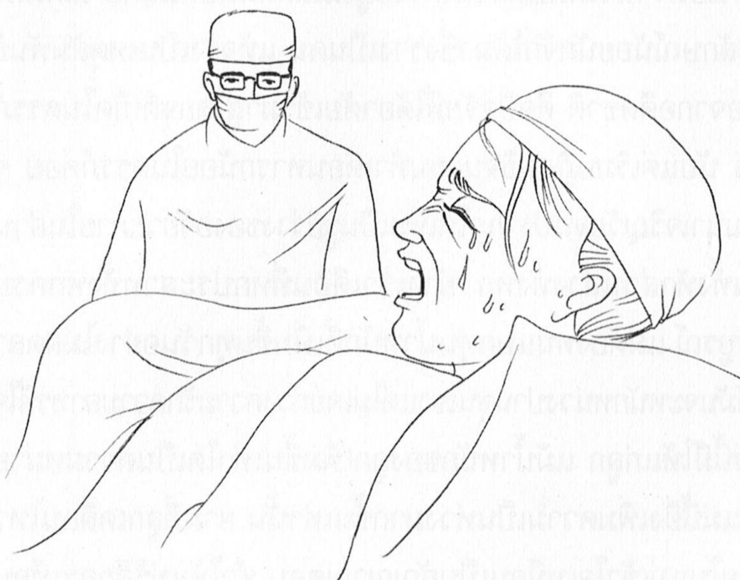
ผูกปัจจัยเหตุสัมพันธ์ในอดีต จุติมาบังเกิดในครรภ์แม่
วันเดือนผ่านอวัยวะห้าเกิดขึ้นแล เจ็ดเจ็ดประสาทแท้เริ่มทำงาน
บัดนี้หนากายาหนักดั่งคีรี ยามเยื้องย่างดุจมีลมภัยต้าน
ไม่ใส่ใจในอาภรณ์ผ้าแพรพรรณ ยามก้าวผ่านกระจกใส่ไม่ใยดี

ความหมาย

ได้ร่างเป็นมนุษย์รู้ไว้คือสิ่งประเสริฐสุดในจักรวาล สรรพสัตว์เป็นจำนวนนับไม่ถ้วนโคจรอยู่ในโลกมืดนับแสนกัป โลกแห่งรูปลักษณ์น้อยนักจักได้มาซึ่งร่างเป็นคน แท้จริงเป็นเหตุสัมพันธ์เกื้อจากอดีตชาติ คือปัจจัยที่ได้อาศัยเข้ามาสู่โลกจุติเกิดในครรภ์แม่ นับแต่เริ่มปฏิสนธิจนครบห้าเดือนทารกน้อยในครรภ์ค่อย ๆ พัฒนาเจริญวัยจนปรากฏให้เห็นเป็นรูปร่างของอวัยวะภายในส่วนบนทั้งห้าส่วนล่างทั้งหก ย่างเข้าเดือนที่หกประสาททั้งหกครบบริบูรณ์ แม่ต้องทนแบกทุ่นน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นทุกวันอย่างไม่ลดลาแม้มันจะหนักหน่วงปานขุนเขาแต่ไม่เคยถ่วงความรักความอาทรที่ใจแม่นี้มีให้แก่ลูก แม้น้ำหนักของลูกเพิ่มขึ้นเท่าใดเป็นความหมายให้แม่นี้ยิ่งเพิ่มความเป็นห่วงมากขึ้นเท่านั้น ยามที่ลูกเคลื่อนไหวภายในแม่เข้าใจเหมือนเป็นสัญญาณตอบ ทำให้แม่รู้สึกสะเทือนขวัญไม่ต่างอะไรกับแผ่นดินไหว แต่ก็อดกังวลไม่ได้แม้ทำใจหยุดคิดเป็นบางครั้งแต่จิตใจก็ยังจดจ่ออยู่กับลูกทุกเวลา ที่ผ่านมาเคยรักสวยรักงามตามประสา มาบัดนี้ก็ปล่อยปละละเลยไม่ใยดี

ประการที่สอง:

พระคุณที่ทนรับความเจ็บปวดขณะคลอด

สรรเสริญว่า :

สิบเดือนผ่านมารดาได้อุ้มครรภ์ วันคลอดอันทรมานใกล้แล้วหนา
ทุกค่ำเช้าดังป่วยหนักร้าวกายา ยามค่ำคืนเหมือนว่าจะเป็นลม
ยากจะเอ่ยถึงความกลัวได้หมดสิ้น น้ำตารินเต็มทรวงทุกข์ถาโถม
บอกญาติมิตรให้รับรู้ความทุกข์ตรม ที่ระทมกลัวความตายมาพรากไป

ความหมาย

แม่รอคอยนับวันคืนมาจนครบ เพื่อวันนี้จะได้ยลโฉมหน้าลูก ตลอดเวลายาวนานนับสิบเดือนที่แม่เฝ้าฟูมฟักทารกน้อยในครรภ์เป็นสายใยความผูกพันอันลึกซึ้ง ช่วงนาทีที่แม่รอคอยเหลืออีกไม่นาน และเป็นนาทีแห่งความระทึกใจที่ตราตรึงอยู่ในความทรงจำของแม่ไปตลอดชีวิต

ด้วยสุขภาพแม่นี้ไม่ดีนัก เกรงว่าไม่มีกำลังพอที่จะคลอดลูกออกมาให้ปลอดภัยได้ ความเจ็บป่วยคุกคามประดังเข้ามาทำให้แขนขาเมื่อยล้าความอ่อนเพลียเข้ามาแทน ทุกวันคืนมีอาการวิงเวียนหน้ามืดอ่อนกำลังเกินกว่าประคองกายได้ ทรุดตัวล้มเป็นลมสลบไป พอตื่นขึ้นเมื่อไหร่ใจไม่วายเป็นห่วงกลัวจนลน

มาถึงนาทีนี้ ในจิตใจเต็มไปด้วยความหวาดกลัวเพราะเป็นห่วงความปลอดภัยของลูก น้ำตาไหลหลั่งพรั่งพรู บอกกล่าวญาติมิตรด้วยความกังวลว่า "สิ่งที่ฉันกลัวนั้นมิใช่ความปลอดภัยของตนเอง แต่กลัวว่ายมทูตไม่ปราณี แย่งชีวิตน้อย ๆ ของลูกรักไปจากฉัน"

ประการที่สาม

พระคุณที่ให้กำเนิดอย่างปลอดภัยจนลืมทุกข์

สรรเสริญว่า :

เมื่อถึงวันแม่กำเนิดทารกน้อย　　ใจมารดาปลดปล่อยผ่อนคลายได้
ความร้อนรุ่มหายปลิดทิ้งกายาใจ　　เลือดที่ไหลดั่งแพะถูกปลิดชีวี
ทารกน้อยแข็งแรงยามกำเนิด　　จิตบังเกิดความปรีดาแสนสุขขี
ความสุขสิ้นความทุกข์โถมเข้าแทนที่　　ร้าวฤดีเจ็บปวดกายทรมาน

ความหมาย

กว่าลูกน้อยจะได้ออกมาดูโลก แม่ต้องสูญเสียเรี่ยวแรงมากมายมหาศาล ความเจ็บปวดทุกข์ทรมานเหมือนร่างกายแขนขาถูกฉีกขาดเป็นชิ้น ๆ อวัยวะภายในเหมือนถูกทะลวง โลหิตที่หลั่งไหลทะลักออกมายิ่งกว่าเพชรฆาตฆ่าหมูฆ่าแพะ แม่จำต้องกรีดร้องเพื่อบรรเทาความเจ็บปวดทุรนทุราย การคลอดลูกได้แต่ละครั้งเหมือนผ่านสมรภูมิคมศาสตรานับร้อยพันเล่มทิ่มแทง ความเจ็บปวดเกินกว่าที่แม่จะทนไหว ครั้งแล้ว ครั้งเล่าที่ต้องเป็นลมหมดสติไป

เมื่อช่วงวินาทีวิกฤติได้ผ่านพ้นไป หัวใจแม่เหมือนได้ถูกชุบชีวิตขึ้นมาใหม่เมื่อได้เห็นใบหน้าและร่างของเจ้าตัวน้อย ๆ ความปิติยินดีและความสุขเข้าแทนที่จนลืมความเจ็บปวดไปชั่วขณะ เมื่อลูกน้อยอยู่ในอ้อมกอด แม่ก็เปี่ยมด้วยรอยยิ้มแห่งความสุขใจ ครั้นเวลาผ่านไปไม่นาน ความเจ็บปวดของบาดแผล ก็กลับเข้ามาทันที

ประการที่สี่ :

พระคุณที่ละทิ้งความสุขทุกข์ทนกล้ำกลืน

สรรเสริญว่า :

อันบุญคุณพ่อแม่แสนใหญ่หลวง เฝ้าเป็นห่วงดูแลมิขาดสาย
ไม่ยอมเสพความสุขทุกข์มิวาย ยามไม่สบายทนกล้ำกลืนไม่พร่ำบ่น
ด้วยความรักผูกพันนั้นมากมาย บุญคุณที่มอบให้มากเหลือล้น
หวังเพียงให้ลูกน้อยยิ้มชื่นกมล แม่ยอมทนต่อความหิวไม่เป็นไร

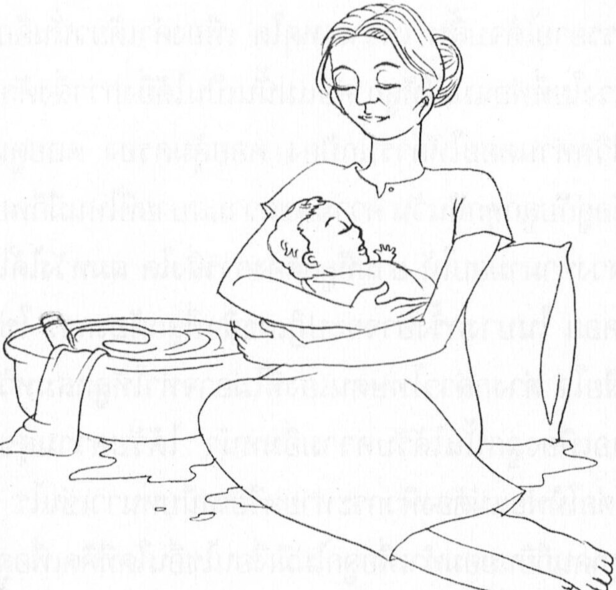
ความหมาย

พระคุณของพ่อแม่ที่มีต่อลูกนั้นยิ่งใหญ่เหนือกว่าสิ่งใดๆ ในโลกนี้ที่ลูกจะทดแทนได้ เหนือกว่าถ้อยคำใดๆ ที่จะร้อยเรียงกล่าวบรรยายได้จบสิ้น เพราะเหตุใด เพียงคำเดียวนั่นคือความรักแลห่วงใยที่พ่อแม่มีให้ลูก พ่อแม่นั้นเป็นได้ยิ่งกว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดชีวิตท่านคอยให้การปกป้อง คอยคุ้มครอง คอยดูแลเอาใจปักไว้อยู่กับลูกทุกคืนวัน ความสุขความสบายที่ไหนมีก็พยายามเสาะแสวงหามามอบให้ ยามที่ลูกต้องการสิ่งใด สมหวังได้ไม่นานเกินรอคอย ในบางครั้งอาจจะปฏิเสธสิ่งที่ลูกต้องการ ใช่ว่าพ่อแม่ไม่เสียใจ ต่างกล่าวโทษตนเองที่ไม่อาจทำให้ลูกสมหวังได้

ขอเพียงลูกนั้นได้รับความอิ่มหนำ ได้รับความสุขความอบอุ่น ต่อให้พ่อแม่ต้องหิวกระหายหรือเหน็บหนาวเช่นไร รู้ไว้ว่าพ่อแม่ทุกคนก็ยินยอมทำเพื่อลูกไม่มีเงื่อนไขอื่นใดที่คิดเพื่อลูกแล้วทำให้ไม่ได้ ขอเพียงให้ลูกมีความสุขเบิกบานใจ พ่อแม่ก็รู้สึกพึงพอใจแล้ว นี่เป็นคำสารภาพจากพ่อแม่ทุกคน “ต่อให้ลำบากตรากตรำสักเพียงใด ทำทุกอย่างเพื่อลูกได้มิหน่ายเลย”

ประการที่ห้า :

พระคุณที่เสียสละปลีกจากที่แห้งทนอยู่ที่เปียก

สรรเสริญว่า :

แม่ยินยอมให้กายแม่ทับที่ชื้น เพื่อย้ายลูกแม่คืนที่แห้งไซร้
ปทุมถันสองข้างยามกระหาย สองแขนป้องมิให้ลมหนาวกราย
บุญคุณแห่งความอาทรมีมากล้น ปนระคนความปีติมีมอบให้
เพียงเพื่อเจ้าลูกน้อยได้อุ่นใจ แม่นั้นไซร้ไม่ใฝ่หาความสบาย

ความหมาย

ความรักที่แม่มีต่อลูกนั้นหาสิ่งใดเปรียบมิได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการเสียสละความสุขสบายที่เคยมี ให้ลูกเบิกบานใจ ไม่ว่าที่นุ่ม ที่ที่สบาย ที่ที่อบอุ่น เพียงให้ลูกมีสุขอนามัยที่ดีแม่ยอมทนนอนทนนั่งในที่เปียกชื้นได้แม่ยินดีปรนนิบัติรับใช้ลูกโดยไม่เคยแสดงความรังเกียจแม้ขับถ่ายไม่เป็นที่ แม่ตามเช็ดตามซักล้างไม่หยุดหย่อน

ยามลูกหลับใหลแม่คอยพัดวีให้เพลิดเพลินใจ ยามลูกกระหายแม่คอยป้อนให้ดื่มนมจากอก ลมเย็นผ่านมาลูกยาหนาวกาย แม่กลัวหนาวสั่นโอบอุ้มลูกไว้ สองแขนเป็นป้อมปราการให้ความอบอุ่น ขอแค่ได้เป็นลูกรักเป็นสุขนอนหลับฝันดี เติบโตในเร็ววันแม่ถึงจะกินได้นอนหลับไปกับลูกด้วย ได้ทำแค่นี้แม่ก็รู้สึกพึงพอใจอย่างยิ่ง ไม่วอนขอสิ่งใดอีกแล้ว ไม่มีสิ่งใดที่ให้ความสุขแก่แม่มากกว่าสิ่งนี้นั่นคือ...การได้อยู่ดูแล

ประการที่หก :

พระคุณของค่าน้ำนมและเฝ้าเลี้ยงดูด้วยความทนุถนอม

สรรเสริญว่า :

ความเมตตาของแม่ดั่งพสุธา ท้องนภาคุณบิดานั้นเทียบเท่า
ดินและฟ้าปกคลุมทั่วทุกลำเนา คุณบิดรมารดาเฉกเช่นกัน
ไม่ถือโกรธรังเกียจหรือเคียดแค้น ลูกขาแขนไม่ครบไม่เดียดฉันท์
ถือเป็นบุตรในสายเลือดสายสัมพันธ์ ชั่วนิรันดร์เฝ้าห่วงแหนและอาทร

ความหมาย :

แม่นั้นเปรียบประดุจมหาปฐพี ส่วนพ่อนั้นเล่าก็เหมือนแผ่นฟ้าอันกว้างใหญ่ที่คอยปกป้องผืนแผ่นดิน พระคุณของพ่อแม่จึงมีความยิ่งใหญ่เทียบได้กับแผ่นฟ้ามหาปฐพีนั่นเทียวเหนือสิ่งอื่นใดพ่อแม่นั้นมอบความรักทั้งหมดที่มีให้กับลูกยิ่งไปกว่ารักชีวิตตนโดยไม่มีความรังเกียจแม้แต่น้อย ถึงแม้ในรูปร่างหน้าตาคนอื่นอาจจะมองลูกของแม่ไม่สวยไม่หล่อ แต่ในดวงใจของพ่อแม่ไม่เห็นใครสวยและหล่อไปกว่าลูก ขี้เหร่ก็แค่ในสายตาของคนอื่น แต่ไม่เคยขี้เหร่ในสายตาของแม่ หรือแม้กระทั่งลูกที่เกิดมามีร่างกายไม่สมประกอบ แม่ไม่เคยแสดงความชิงชังรังเกียจแม้แต่น้อย ความน่ารักน่าเอ็นดูของลูกแม่ไม่เคยเห็นว่าพิการ ลูกพิการก็เพียงภายนอกแต่ไม่เคยพิการในหัวใจแม่ นั่นเป็นเพราะว่าลูกคือแก้วตาดวงใจของพ่อและแม่ความรัก ความห่วงใย ความสงสารที่มีต่อลูกมีมากเกินกว่าที่ลูกจะรู้จะเข้าใจ

ประการที่ เจ็ด :

พระคุณที่คอยเฝ้าเพียรทำเพื่อลูกจนลืมดูแลตัวเอง

....

สรรเสริญว่า :

ตั้งเดิมทีแม่งดงามดั่งอุบล กายกมลขวัญชีวาเปี่ยมสดใส
คิ้วคมโค้งดุจกิ่งหลิวพริ้วไสว โฉมหน้าไซร้แรกแย้มดั่งโกมุท
เฝ้ากล่อมเกลี้ยงเลี้ยงดูมิเหนื่อยล้า คอยรักษาชำระล้างมิยอมหยุด
เพื่อลูกน้อยไม่หวั่นต่อความทุกข์ กายแม่ทรุดเปลี่ยนโฉมไปร่วงโรยรา

ความหมาย

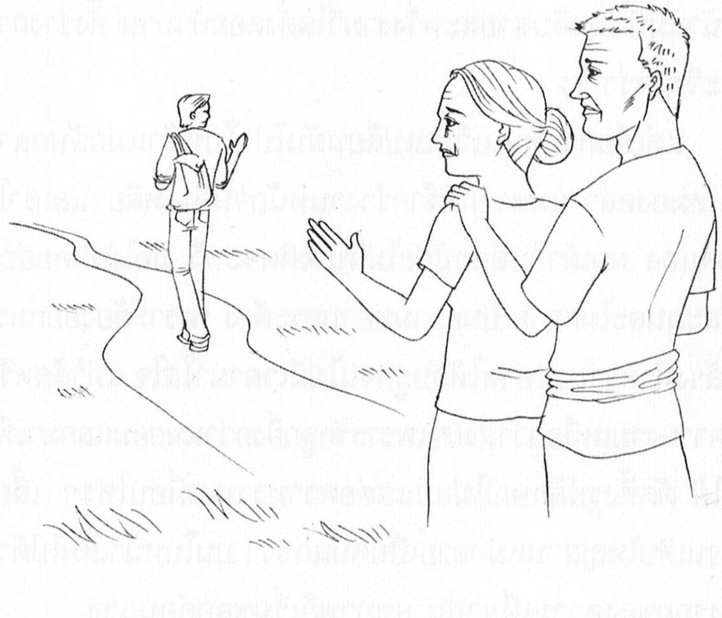
แต่ก่อนนั้นแม่รักสวยรักงามตามประสา หน้าตาสวยสดใสดุจดอกไม้ถึงฤดูกาลแรกแย้ม วงคิ้วโค้งดุจกิ่งหลิวอันเขียวขจี สีหน้าแม่นี้ อิ่มเอิบสวยสะพรั่งงามวิไลดั่งดอกบัวบาน ทั้งร่างกายและจิตใจร่าเริง

แต่เมื่อกาลหมุนเวียนเปลี่ยนผันไป ใบหน้าแม่กลับกลายเป็นหมองคล้ำ แม่ตรากตรำกรำงานหนักจนลืมเหลียวแลเอาใจใส่ตนเอง ผมเผ้าก็ปล่อยปละไม่สนใจคิดจะหวี มือไม้ที่เคยอ่อนนุ่มละมุนละไมกลายเป็นความหยาบกระด้าง เพราะต้องออกแรงซักล้างทำความสะอาดให้กับลูกจนไม่มีเวลามาใส่ใจ แม่รู้ดีสตรีนี้รักความงามเหนือกว่าสิ่งใด เพราะรักลูกยิ่งกว่าแม่ยอมแลกมาเพื่อลูกได้ ตัดทิ้งรูปลักษณ์ไม่แยแสต่อความงามเหมือนใครๆ เลี้ยงลูกจนเติบใหญ่ส่วนแม่กลายเป็นคนแก่ชรา บนใบหน้าเต็มไปด้วยร่องรอยของความเหี่ยวย่น สุขภาพก็เริ่มชลออ่อนแรง

มาบัดนี้ หากลูกเป็นคนดี แม่นี้ไม่เสียแรงและผิดหวังเลย

ประการที่แปด :

พระคุณที่คอยคิดถึงห่วยหายามจากไกล

สรรเสริญว่า :

ความตายจากพลัดพรากยากรับไหว　　แต่ยามอยู่ต้องจากไกลให้แสนเศร้า
ยิ่งเป็นห่วงลูกออกพ้นผ่านขุนเขา　　ณ บ้านเราแม่เฝ้าคอยคนึงหา
ใจจดจ่อทุกวันติดตามข่าว　　ใจปวดร้าวทุกคราวรินน้ำตา
ดุจวานรถูกพรากจากลูกยา　　ใจนั้นหนาแทบมลายสลายลง

ความหมาย

ครอบครัวเป็นสุขเมื่ออยู่พร้อมหน้ากันทั้งพ่อแม่ลูก หรือญาติสนิทเพื่อนพ้องที่รู้จักรักใคร่ ยามเมื่อมีใครมาจากไปความโศกเศร้าเสียใจก็มาถึง เรื่องที่ทำให้คนเราเป็นทุกข์มากที่สุดคือความตายมาพลัดพรากต้องจากกันชั่วนิรันดร์ แต่การจำพรากจากกันทั้งที่ยังอยู่เป็นความทรมานยิ่งกว่า รู้ว่าลูกต้องออกจากบ้านสู่ต่างแดนแสนไกลใจแม่ปวดร้าวหนักหนา หัวใจเหมือนถูกกระชากด้วยคมมีดปลิดชีวา หรือเป็นเพราะเวรกรรมแต่ปางไหนมาพรากลูกจากอ้อมอกแม่ไป ความอาลัยอาวรณ์แสนสุดซึ้ง เช้าค่ำทุกเวลาเฝ้าห่วงหา หวนนึกถึงเมื่อก่อนมาบัดนี้ทิ้งแม่อ้างว้างอยู่ตามลำพัง ปีแล้วปีเล่าเงียบหายไปไม่ส่งข่าวคราว ได้แต่หวังวิงวอนขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองให้ลูกได้ปลอดภัย พ่อแม่ที่แก่ชราอยู่บ้านเฝ้ารอใช้น้ำตาล้างหน้าต่างน้ำ ตกสภาพเวทนาดั่งวานรสูญเสียลูกรัก ในดวงใจปวดร้าวร่ำไห้เรียกร้องตะโกนโหยหาเจียนจะขาดใจ

ประการที่เก้า :

พระคุณที่เฝ้าคำนึงติดตามเอาใจใส่

สรรเสริญว่า :

อันบุญคุณพ่อแม่สุดวาดวัด เหลือคณานับยากทนแทนเป็นหนักหนา
ลูกพบทุกข์แม่รับแทนทุกเพลา ลูกตรากตรำมารดายิ่งร้อนรน
ได้ยินว่าออกจากบ้านเดินทางไกล ห่วงอาลัยลูกเหน็บหนาวกรำลมฝน
ลูกลำบากเพียงชั่วคราวชั่วบัดดล แม่ร้าวราญในกมลชั่วนิรันดร์

ความหมาย

พระคุณพ่อแม่นั้นยิ่งใหญ่มากเหลือล้นเกินกว่าที่จะพรรณาได้หมด แม้แต่พระพุทธองค์กล่าวการทดแทนพระคุณพ่อแม่นั้นมิใช่เรื่องง่ายเลย มีใครในโลกนี้จะเป็นได้เช่นดังพ่อแม่เรา ยามใดที่ลูกลำบากพ่อแม่นั้นก็ต้องมาเป็นทุกข์เป็นร้อนกับลูกด้วย ถ้าหากแทนกันได้แม่นั้นยินยอมแบกรับความทุกข์ของลูกไว้แต่เพียงผู้เดียว

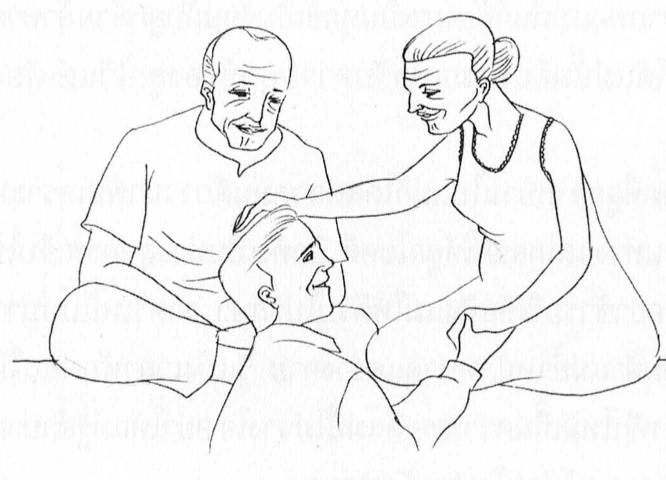
ยามที่ลูกจากบ้านไปแม่ก็ได้แต่สวดมนต์ภาวนาพ้นเคราะห์พ้นภัยเดินทางแต่ไกลขอให้ลูกโชคดี อีกทั้งเป็นห่วงสุขภาพเจ็บไข้ไม่สบายอย่าช้ารอรีเชื่อฟังแม่ให้ดีรีบไปรักษา ราตรีเหน็บหนาวอย่าลืมห่มผ้าแม่ย้ำหนักหนาดูแลร่างกาย รู้แบ่งเวลาพักผ่อนให้เต็มที่อย่าหักโหมเกินความพอดีแม่นี้ไม่วางใจ อย่าให้แม่รู้ลำบากเจ็บไข้ความทุกข์ท่วมใจประดังเข้ามา

อันที่จริงลูกนั้นลำบากเพียงเล็กน้อย แต่แม่นั้นเป็นทุกข์แทนลูกเสียมากมาย เช่นนี้เองคือพระคุณอันยิ่งใหญ่ที่พ่อแม่มอบให้แก่ลูกคือความรักความเมตตาจนล้นทรวง

ประการที่สิบ :

พระคุณที่ให้ความรักใคร่ผูกพันอย่างลึกซึ้ง

....

สรรเสริญว่า :

อันบุญคุณพ่อแม่สูงส่งนัก มิเคยพักห่วงอาทรแม้นเหนื่อยล้า
ใจพะวงห่วงลูกทุกเพลา เฝ้าตามมาดูแลทั้งใกล้ไกล
แม่ชราอายุเกือบหนึ่งร้อย แต่ยังคอยห่วงลูกแปดสิบได้
หากอยากรู้ว่ารักนี้สิ้นยามใด เมื่อชีพวายพลัดพรากดับม้วยมร

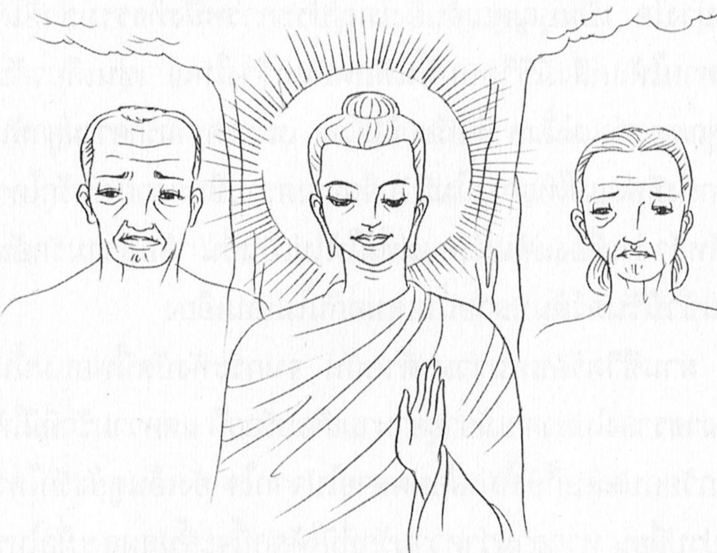
ความหมาย

ความรักความเมตตาของบิดามารดาเสมือนดั่งดวงตะวันจันทราที่สาดส่องบนผืนพสุธาชั่วนาตาปีโดยไม่คิดหวังค่าตอบแทนแต่อย่างใด เป็นบุญคุณอันยิ่งใหญ่ประการหนึ่งที่ธรรมชาติได้ประทานให้แก่สิ่งมีชีวิตบนพื้นพิภพอันกว้างใหญ่ เช่นเดียวกับพระคุณของพ่อแม่นั้นหาที่เปรียบมิได้เลย เพราะความรักความผูกพันอันลึกซึ้งที่พ่อแม่ให้แก่ลูกไม่มีวันจืดจางตราบชีพมลาย อันรักใดๆ ในใต้หล้าว่าเที่ยงแท้แต่รักแม่ที่มีให้ไม่เป็นอื่น คือความรักอันยั่งยืนชั่วนิรันดร์ต้นปลายนั้นเสมอกันไม่เอนเอียง

ผ่านชีวิตร้อนหนาวมาด้วยกัน จนกระทั่งบัดนี้พ่อแม่นั้นแก่เฒ่าชราลงไปมาก แม้อายุอานามเกือบร้อยปี แต่ความรักที่มีให้แก่ลูกวัยแปดสิบก็ยังไม่เสื่อมคลายไปจากใจ ยังเอ็นดูยังรักใคร่ไม่แปรปลี่ยน หากถามว่าความรักที่มีให้ลูกนี้จะสิ้นสุดลงเมื่อไหร่แม่ตอบได้เมื่อความตายมาพรากให้จากกัน

บาปอันหนักหนา

การกระทำอันเป็นเหตุให้พ่อแม่ต้องเสียใจ
เป็นบาปอันหนักหนา ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า

"ดูกรอานนท์ เราแลเห็นเวไนยทั้งหลายแม้นเป็นมนุษย์ แต่อุปนิสัยนั้นดูช่างเขลาเบาปัญญา จิตใจถูกอวิชชาบดบัง เพราะเหตุใดเล่า ก็เขาเหล่านั้นไม่เคยคิดถึงบุญคุณของพ่อแม่ ไม่ได้ตั้งอยู่ในความเคารพ ไม่ตั้งอยู่ในการเทิดทูนบูชา ไม่ตั้งอยู่ในความกรุณา ไม่ตั้งอยู่ในโอวาทเชื่อฟังคำพ่อแม่ เช่นนี้แล"

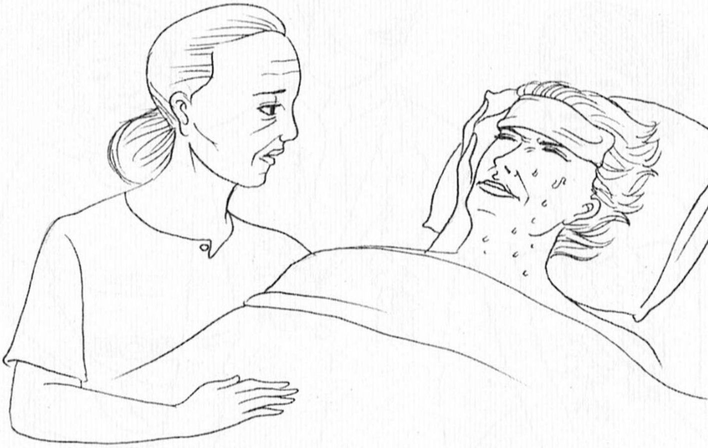
"ดูกรอานนท์ พึงระลึกเสมอว่าแม่อุ้มครรภ์มาจนครบ ๑๐ เดือน เดินลุกนั่งทรมานไม่เป็นสุข ปานประหนึ่งแบกภาระอันหนักหน่วง แต่ละช่วงกินดื่มไม่เจริญในอาหาร ดังว่าคนป่วยที่อาการเจ็บเรื้อรัง รอกระทั่งวันกำหนดได้มาถึง ต้องทนรับทรมานซึ่งทุกข์อันหนักหนา จำต้องให้กำเนิดเกิดลูกยา หวาดผวาอนิจจังมาพรากไป ดั่งหมูแพะถูกฆ่าถูกมีดเชือด พสุธาเต็มด้วยเลือดนองหลั่งไหล เหล่านี้คือความทุกข์ของผู้เป็นแม่"

กรำทรมานช่วงนาทีวิกฤติผ่านพ้น ให้กำเนิดชีวันกายลูกยา ทนกล้ำกลืนไม่หวังสุขในอุรา โอบรักษาอุ้มชูเลี้ยงดูแล คอยชำระทำความสะอาดให้ ไม่กลัวความเหนื่อยใดไม่เมื่อยล้า อดทนต่อความหนาวร้อนนานา ไม่กลัวความทรมานลำบากกาย ที่แห้งนั้นให้ลูกนอนได้สบาย ที่เปียกแม่เอากายทับแทนได้ ผ่านพ้นไปสามปีลูกเจริญวัย นมที่ลูกดื่มกินไปคือเลือดมารดา

จากทารกเป็นเด็กเล็กจนเติบใหญ่ เจริญวัยเติบโตได้ถึงวันนี้ ท่านสอนสั่งคุณธรรมจารีตดี จนยามมีคู่ครองได้ออกเรือน ไม่เท่านั้นยังเสาะหาการงานให้ ลิ้มความทุกข์มากมายระทมยาก ร้อยพันเท่าความทุกข์ความลำบาก ไม่ปริปากเอ่ยวจีทวงบุญคุณ

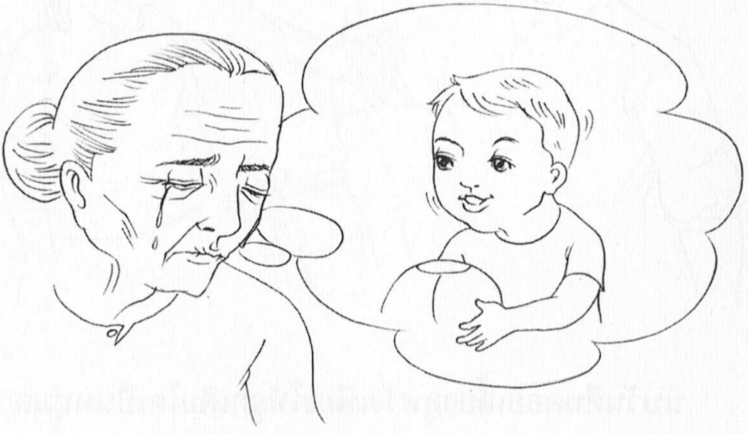

เมื่อคราวลูกต้องล้มหมอนนอนเจ็บไข้ ทั้งพ่อแม่กังวลใจร้อนรนอมความทุกข์ อดหลับอดนอนเฝ้าคอยพยาบาลด้วยความหวั่นวิตก แม่ถึงกับล้มป่วย แต่ไม่เคยใยดีเรื่องของตนยอมอดทนจนกว่าลูกจะหายไข้ เมื่อลูกนี้อาการดีขึ้นมาเมื่อไหร่ทันทีไข้แม่หายได้กลับเหมือนเดิม

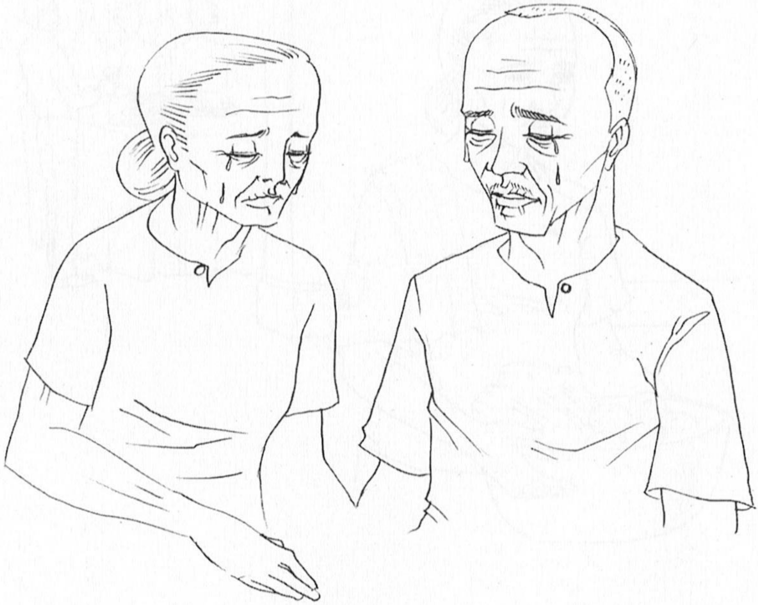

นับวันคืนคอยเลี้ยงดูหวังเพียงให้ลูกเติบโตเป็นหนุ่มสาว ครั้นโตเป็นผู้ใหญ่ลูกบางคนกลับไม่รู้จักกตัญญูรู้คุณ คำกล่าวตักเตือนด้วยความหวังดีมาบัดนี้ไม่ยอมที่จะรับฟัง ทั้งยังต่อล้อต่อเถียงพ่อแม่อย่างไม่ยำเกรง มักแสดงความเป็นนักเลงด้วยความขุ่นเคือง มีเรื่องไม่พอใจก็ใช้ท่าทีข่มเหงดุดัน จริยาที่ร่ำเรียนมานั้นหามีไม่ ใช้สายตาจับจ้องด้วยความดุร้าย รังแกได้ในหมู่ญาติสายสัมพันธ์ เสียแรงที่พ่อแม่นั้นส่งเสียเล่าเรียนให้มีความรู้มีการศึกษาแต่กลับมาไร้คุณธรรม

ลืมแล้วคำที่พ่อแม่พร่ำสอน พี่น้องหวังดีว่ากล่าวตักเตือน ก็พาลหาเรื่องทะเลาะวิวาท กิริยาวาจาท่าทางอวดดอง ทะนงตน ทำตามอำเภอใจ ไปไหนมาไหนไม่เคยบอกกล่าว ทิ้งให้พ่อแม่เป็นห่วงอยู่หลัง

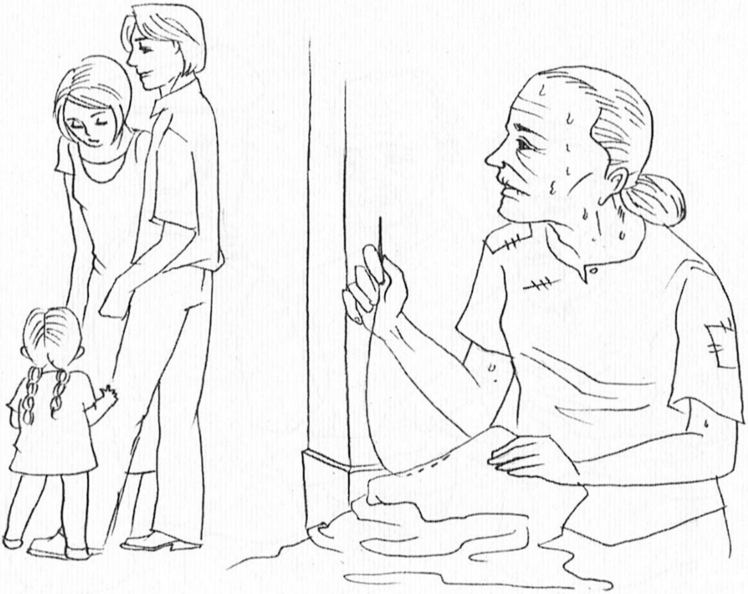
เมื่อยังเยาว์วัยไร้เดียงสา ทุกคนให้ความรักใคร่เอ็นดูทนุถนอม ใครต่อใครเอาอกเอาใจไปทุกอย่าง ครั้นเติบใหญ่กลายเป็นคนแข็งกระด้าง กิริยาเย่อหยิ่งเอาแต่ใจไม่ฟังเหตุผล พ่อแม่ดุด่าว่ากล่าวทำรำคาญ บังเกิดความโกรธปฏิเสธความห่วงใย หันหน้าไปคบหาสมาคมกับคนพาล ปลูกฝังติดนิสัยเลวทรามจนนานวันเห็นกงจักรเป็นดอกบัว

พ่อแม่บางคนเสียอกเสียใจเมื่อรู้ความจริงลูกไม่ตั้งใจเรียน คบเพื่อนไม่ดี ชวนกันประพฤติในทางที่ผิด เป็นนักเลงอันธพาล ก่อการวิวาท เป็นโจรลักขโมย สร้างความเดือดร้อนแก่ชาวบ้าน เล่นการพนัน ลุ่มหลงอบายมุข ทำผิดกฎหมาย สร้างความเสียหายแก่พี่น้อง พ่อแม่ต้องเป็นทุกข์ระทมขมขื่น เข้านอกออกใน ไม่เคยทักทายเอ่ยถามทุกข์สุขพ่อแม่ กินอยู่หลับนอนอย่างไร ไม่สนใจเหลียวแลปรนนิบัติ

บ้างมีพ่อแม่ที่เป็นหม้าย จำต้องใช้ชีวิตอยู่อย่างเดียวดายตามลำพัง ทั้งที่อยู่ด้วยกันแต่เห็นแม่นั้นเป็นคนอื่น ท่าทีเมินเฉยปล่อยปละละเลยหากินตามยถา ทิ้งให้เหน็บหนาวเจ็บปวดกายาไม่สนไม่แคร์ไม่ดูแลถามไถ่ แม่ทอดถอนใจด้วยความขมขื่นน่าสงสารผู้เป็นแม่แอบร้องไห้เสียใจทุกค่ำคืน ได้แต่รำพึงรำพันกับตนเอง โธ่เอ๋ย! ลูกเราหลงผิดคิดไป ใยเห็นการปรนนิบัติรับใช้คนเฒ่าคนแก่เป็นความอับอาย กลัวเพื่อนพ้องจะพากันนินทา

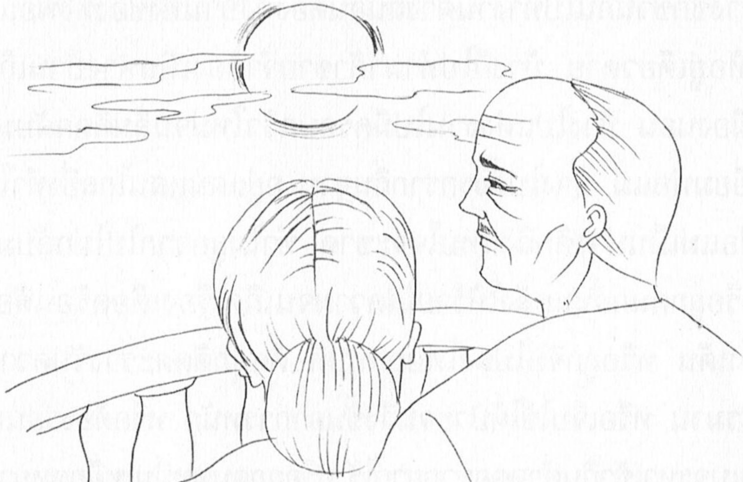
อีกประการ ลูกบางคนยอมทนเหนื่อยยากตรากตรำลำบากทำมาหากิน ได้เงินทองทรัพย์สินมาเท่าไหร่ ก็เอาไปประเคนให้ลูกเมียได้อยู่ดีกินดี จับจ่ายใช้สอยกันอย่างเต็มที่ ปรนเปรอปรนนิบัติเป็นสุขสำราญ ครอบครัวบางคนมีสุขเหลือล้น ปล่อยแม่ขัดสนไม่มีความละอาย หากเมียเป็นใหญ่อยู่ใต้บังคับยิ้มรับทนได้ คำเตือนผู้ใหญ่ไม่สนใจใยดี

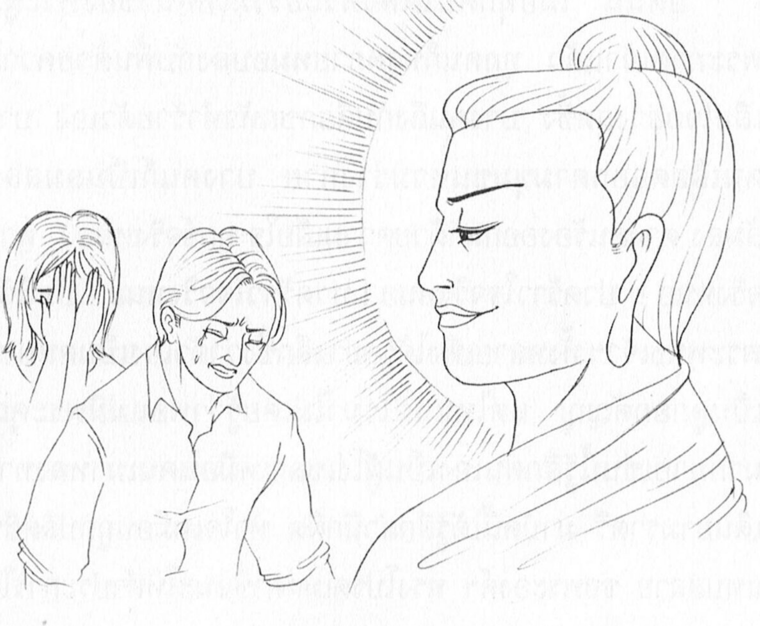
บ้างลูกสาวที่ได้ออกเรือนไปอยู่กินกับสามี จิตใจก็เปลี่ยนไปไม่เหมือนก่อนที่เคยกตัญญูต่อพ่อแม่ บัดนี้พ่อแม่สอนด้วยหวังดีกลับไม่พอใจ แต่ถูกสามีรังแกทุบตีแค่ไหนก็ยอมทน ทำได้ทุกอย่างเพื่อสามี ตรงข้ามกับครอบครัวตนเอง นับวันค่อยๆ เหินห่างพ่อแม่ญาติพี่น้อง

บ้างติดตามสามีไปอยู่ต่างแดน เงียบหายไปไม่ติดต่อกลับ บ้างชักชวนกันไปทำงานต่างถิ่นจนต้องทิ้งบ้านทิ้งช่องทิ้งพ่อแม่ให้อยู่เดียวดาย บ้างก็ไปทำมาค้าขายจำต้องเหินห่างบ้านเกิดเมืองนอน บ้างไปแต่งงานไปมีครอบครัวใหม่จนลืมคิดกลับมาเยี่ยมพ่อแม่ บ้างไปตั้งรกรากถิ่นฐาน อยู่แดนแสนไกลยิ่งทำให้พ่อแม่เป็นห่วงคิดถึงแทบใจจะขาด ทำไม่ลูกจากไปไม่กลับมา หรือถูกคนกลั่นแกล้งให้ร้ายใส่ความจนเกิดเรื่องเดือดร้อนต้องวิ่งเต้น หรือถูกจับไปลงโทษถูกทุบตี ติดคุกติดตะรางรับความทรมาน หรือเจ็บไข้ได้ป่วยจนถึงขั้นอาการหนัก หรือต้องร่อนเร่พเนจรหาเช้ากินค่ำอดอยากยากไร้ หรือถูกคนดูหมิ่นเหยียดหยามชีวิตระทมขมขื่น หรือไม่สมหวังต้องร่อนเร่ไปตามถนนหนทางอย่างไร้แก่นสาร

ในที่สุดความตายก็มาพรากไปอย่างน่าเวทนา บ้างกลายเป็นศพไม่มีญาติ ทิ้งกายสลายเน่าเปื่อยตากแดดตากลม เหลือเพียงกองกระดูกกลาดเกลื่อน ไม่มีใครที่ไหนเอาไปฝัง เมื่อชีวิตจบลงก็หมดโอกาสที่จะได้พบหน้าพ่อแม่พี่น้องอีกต่อไป วิญญาณตกอยู่ต่างแดนยากกลับคืนสู่บ้านเกิด ต่างภูมิต่างโลกจำต้องจากกันชั่วกาลนาน ไม่มีโอกาสจะได้ตอบแทนพระคุณพ่อแม่ในชาตินี้

น่าสงสารผู้เฒ่าทั้งสองที่อยู่ทางบ้านยังไม่รู้เรื่องราว ตั้งตารอคอยอยู่ทุกคืนวัน เฝ้าคอยลูกรักอยู่ทุกเวลา ไม่เห็นแม้แต่เงาก็ยังชะเง้อหา หวังว่าลูกจะกลับมาเตรียมรับขวัญรอคอย ตั้งแต่ลูกจากไปจิตใจแม่ยังคงห่วงหา ส่งใจติดตามไปไม่เคยหยุดพัก คิดถึงคราใดร้องไห้เสียใจจนนัยน์ตาฝ้าฟางจนมืดบอด บ้างก็เศร้าโศกเสียใจระงับไม่ไหวจนเป็นลมล้มป่วย ร่างกายซูบผอมทรมานจนตรอมใจตาย แม้กายจะแตกสลายแต่วิญญาณก็ยังไม่วายเฝ้าคิดถึงลูกไม่ยอมตัดใจ

ถ้าหากบัดนี้ แม่ลูกได้พบกันสักคราจะดีสักเพียงไหน ความคิดถึงที่พ่อแม่มีให้แก่ลูกแนบแน่นติดตรึงอยู่ในหัวอก ไม่มีวันหายไปจากใจ พระคุณของพ่อแม่ยิ่งใหญ่เหนือสิ่งอื่นใดในใต้หล้า ความผิดของลูกที่อกตัญญูนั้นบรรยายไม่จบสิ้น แต่บุญคุณของพ่อแม่นั้นยากที่จะตอบแทนได้

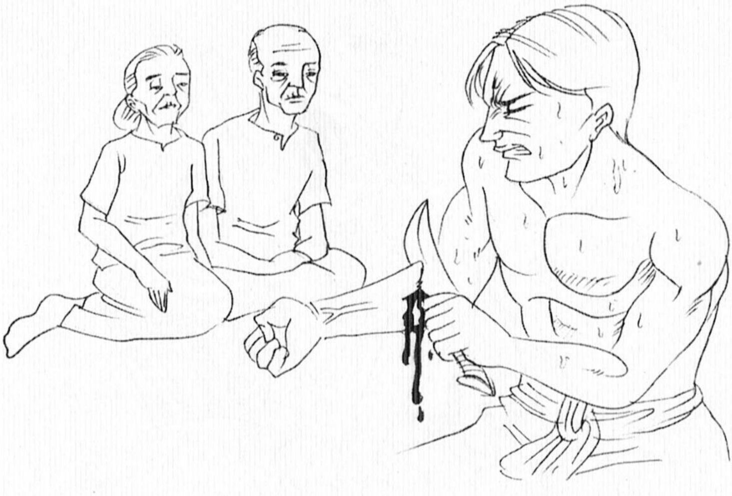
บัดนั้น เมื่อทุกคนได้ฟังพระธรรมเทศนาของพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว ทุกคนก็ทรุดกายหมอบลงกับพื้นด้วยความเสียใจอย่างสุดซึ้ง บางคนถึงกับตีอกชกหัวทำร้ายตัวเอง บางคนเลือดออกตามขุมขนท่วมร่างกาย บางคนก็เป็นลมสลบล้มลง ต่างคนร้องออกมาด้วยความเสียใจ ทุกข์จริงหนอ ! ทุกข์จริงหนอ ! ปวดร้าวใจจริงหนอ ! ปวดร้าวใจจริงหนอ ! บัดนี้ข้าพระพุทธเจ้าฯ ทั้งหลายเพิ่งได้รู้อย่างลึกซึ้งว่าตัวเองเป็นคนบาปเป็นลูกอกตัญญู แต่ไหนแต่ไรมาไม่เคยรู้ว่าพ่อแม่มีพระคุณมากมายเช่นนี้รู้สึกตนเองเป็นผู้โง่เขลาเหมือนคนเมาหลงทางเดินยามราตรี มาบัดนี้ได้รู้สึกสำนึกผิด หัวใจเหมือนถูกปลิดชีพแทบสลาย ขอพระองค์ฯ ทรงโปรดเมตตาชี้แนะให้ทำประการใดจะตอบแทนซึ่งพระคุณของบุพการี

เหนือสิ่งอื่นใดคือ...
การทดแทนคุณ

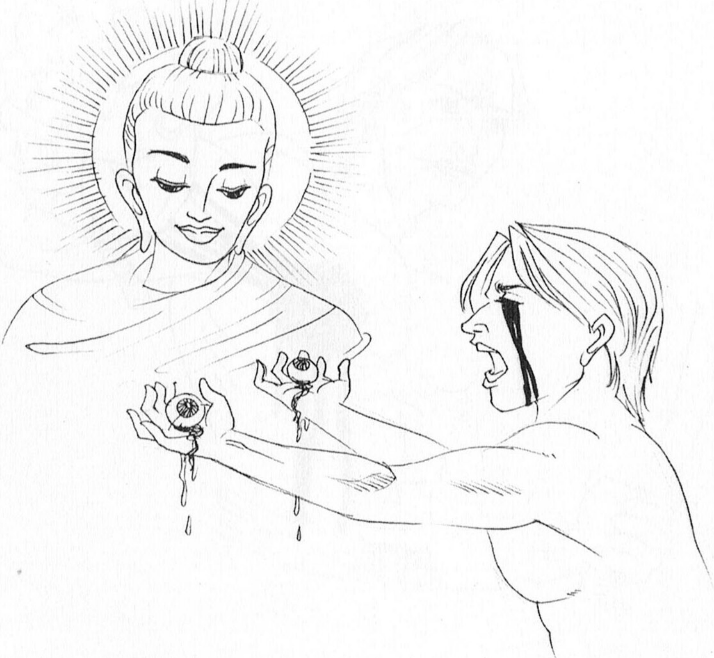

พุทธพจน์:

แม้นว่าบุคคลใด เอาพ่อแบกไว้ที่ไหล่ซ้าย เอาแม่แบกไว้ที่ไหล่ขวา วนรอบเขาพระสุเมรุเป็นจำนวนถึงหนึ่งแสนกัป จนไหล่ทั้งสองข้าง บดเนื้อเถือกระดูกแทงกระฉุดถึงไขข้อ โลหิตไหลอาบท่วมถึงข้อเท้า ก็มิอาจจะทดแทนพระคุณอันยิ่งใหญ่ของบุพการีได้

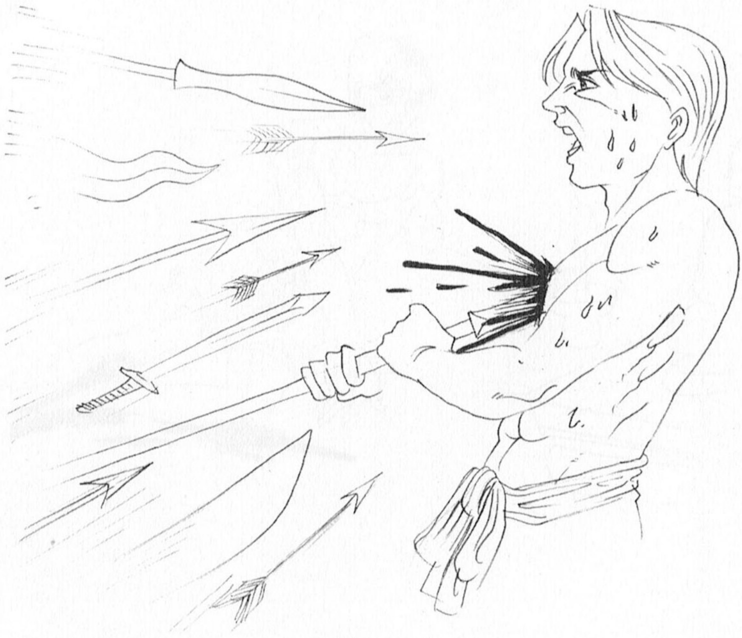
แม้นว่าบุคคลใด กำลังประสพภัยอดอยาก เพื่อช่วยพ่อแม่ให้มีชีวิตรอด จึงตัดเอาเนื้อของตนหั่นเป็นชิ้นๆ ทำเป็นอาหารให้พ่อแม่กินประทังความหิว ทำเช่นนี้เป็นจำนวนถึงหนึ่งแสนกัป ก็มิอาจจะทดแทนพระคุณอันยิ่งใหญ่ของบุพการีได้

แม้นว่าบุคคลใด เพื่อที่จะตอบแทนพระคุณพ่อแม่ จึงควักลูกนัยต์ตาทั้งสองของตนมาถวายแด่องค์ตถาคต เอาบุญกุศลนี้อุทิศให้พ่อแม่ ทำเช่นนี้เป็นจำนวนถึงหนึ่งแสนกัป ก็มิอาจจะทดแทนพระคุณอันยิ่งใหญ่ของบุพการีได้

แม้นว่าบุคคลใด เพื่อที่จะตอบแทนพระคุณพ่อแม่ ใช้มีดกรีดควักหัวใจของตนเองออกมา กระทั่งเลือดหลั่งไหลนองท่วมแผ่นดินโดยไม่กลัวเกรงต่อความเจ็บปวด ทำเช่นนี้เป็นจำนวนถึงหนึ่งแสนกัป ก็มิอาจจะทดแทนพระคุณอันยิ่งใหญ่ของบุพการีได้

แม้นว่าบุคคลใด เพื่อที่จะตอบแทนพระคุณพ่อแม่ ยอมพลีตนให้คมศาสตรากรูเข้าทิ่มแทงทั่วทั้งกายานับพันหมื่นแผล ทำเช่นนี้เป็นจำนวนถึงหนึ่งแสนกัป ก็มิอาจจะทดแทนพระคุณอันยิ่งใหญ่ของบุพการีได้

แม้นมีบุคคลใด เพื่อที่จะตอบแทนพระคุณพ่อแม่ เอาร่างกายทุบตีจนข้อกระดูกแตกแหลกราญ แล้วรีดไขเป็นเชื้อไฟจุดประทีปถวายเบื้องหน้าพระปฏิมาเพื่อสักการะพระตถาคต ทำเช่นนี้เป็นจำนวนถึงหนึ่งแสนกัป ก็มิอาจจะทดแทนพระคุณอันยิ่งใหญ่ของบุพการีได้

แม้นมีบุคคลใด เพื่อที่จะตอบแทนพระคุณพ่อแม่ เอาร่างกายกระโจนเข้าไปในดงไฟร้อนระอุ แผลพุพองแสบร้อนแสบไหม้จนร่างแตกกระจายเป็นผุยผง ทำเช่นนี้เป็นจำนวนถึงหนึ่งแสนกัปก็มิอาจจะทดแทนพระคุณอันยิ่งใหญ่ของบุพการีได้

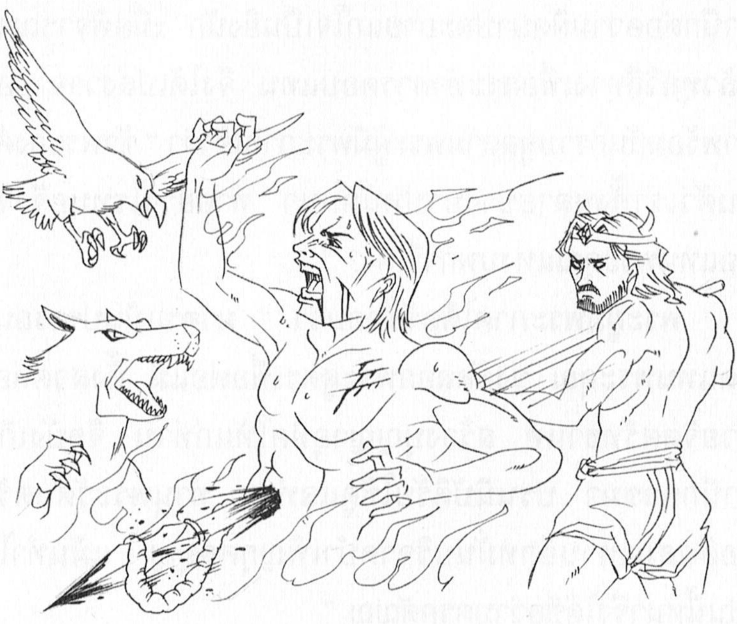

แม้นมีบุคคลใด เพื่อที่จะตอบแทนพระคุณพ่อแม่ กลืนกินลูกเหล็กร้อน ไฟผลาญเผาทรวงใน ตับ ไต หัวใจ ไส้ พุง จนประทุทะลักออกมา ทำเช่นนี้เป็นจำนวนถึงหนึ่งแสนกัป ก็มิอาจจะทดแทนพระคุณของพ่อแม่ได้

บัดนั้นเมื่อชนทั้งหลายได้สดับฟังพระธรรมเทศนาของพระผู้มีพระภาคเจ้าจบลง ต่างรู้สึกรันทดใจในหัวอก หลั่งน้ำตาด้วยความปวดร้าวในดวงใจ ร้องไห้คร่ำครวญไม่หยุด รู้สึกสำนึกต่อความผิดบาปละอายแก่ใจเป็นยิ่งนัก เมื่อพิจารณาดูแล้วทุกวิถีทางเพื่อกระทำการตอบแทน จึงได้เปล่งวาจาออกมาพร้อมกันกราบทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า " ข้าพระองค์ฯ อันตัวเราทั้งหลายช่างบาปหนักหนา ทำอย่างไรหนอจึงจะทดแทนพระคุณแห่งบุพการีได้ ? "

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสตอบว่า " มาตรแม้นปรารถนาทดแทนพระคุณ จงคัดลอกพระสูตรเพื่อพ่อแม่ ทั้งสวดท่องด้วยจิตศรัทธาแท้ สร้างบุญญาอุทิศให้แก่ท่าน จิตบังเกิดสำนึกขอขมา ปรนนิบัติรับใช้ดูแลท่าน ทำนุพระรัตนตรัย ถือศีลสมาทานอีกหมั่นบริจาคบำเพ็ญกุศลบุญ แม้นทำได้เช่นนี้หนาจึงได้ชื่อว่าบุตรกตัญญู "

วิบากกรรมของ
คนอกตัญญู

ผู้ใดเป็นคนต่ำช้า เป็นลูกอกตัญญู ฆ่าบิดาเพราะความโลภ หรือเพราะความโกรธ ผู้นั้นต้องหมกไหม้อยู่ในกาฬสุตตนรกสิ้นกาลนาน บุคคลผู้ฆ่าบิดาเช่นนั้น ต้องหมกไหม้อยู่ในโลหกุมภีนรก นายนิรยบาลทั้งหลายเอาหอกแทงสัตว์นรกนั้น

ผู้ถูกไฟไหม้อยู่จนไม่มีหนัง ทำให้ตาบอด ให้กินมูตร กินคูถ กดสัตว์นรกเช่นนั้นให้จมลงในน้ำแสบ นายนิรยบาลทั้งหลายให้สัตว์นรกกินก้อนคูถที่ร้อนจัด และก้อนเหล็กแดงอันลุกโพลง ให้ถือผากทั้งยาวทั้งร้อนสิ้นกาลนาน งัดปากให้อ้าแล้วเอาเชือกผูกไว้ ยัดก้อนเหล็กแดงเข้าไปในปาก ฝูงสุนัขแดง ฝูงสุนัขด่าง ฝูงแร้ง ฝูงกา และฝูงนกตระกุม ล้วนมีปากเป็นเหล็กมากลุ้มรุมจิกกัดลิ้นให้ขาด แล้วกินลิ้นอันมีเลือดไหลเหมือนกินของอันเป็นเดนเต็มไปด้วยเลือด ฉะนั้น

นายนิรยบาลเที่ยวเดินทุบตีสัตว์นรกผู้ฆ่าบิดานั้น ซึ่งมีร่างกายอันแตกไปทั่ว เหมือนผลตาลที่ถูกไฟไหม้ จริงอยู่ ความยินดีของนายนิรยบาลเหล่านั้นเป็นการเล่นสนุก แต่สัตว์นรกต้องได้รับทุกข์ คนผู้ฆ่าบิดาเหล่าใดเหล่าหนึ่งในโลกนี้ต้องอยู่ในนรกเช่นนั้น ก็บุตรฆ่ามารดาจากโลกนี้แล้วต้องไปสู่ที่อยู่แห่งพญายม ย่อมเข้าถึงความทุกข์อย่างยิ่ง ด้วยผลแห่งกรรมของตนพวกนายนิรยบาลที่ร้ายกาจย่อมบีบคั้นสัตว์ผู้ฆ่ามารดาด้วยผาลเหล็กแดงบ่อยๆ ให้สัตว์นรกดื่มกินโลหิตที่เกิดแต่ตนอันไหลออกจากกายของตนร้อนดังหนึ่งทองแดงที่ละลายคว้างบนแผ่นดิน

สัตว์นรกนั้นลงไปสู่ห้วงน้ำเช่นกับหนองและเลือดน่าเกลียดดังซากศพเน่ามีกลิ่นเหม็นดุจก้อนคูถ หมู่หนอนในห้วงน้ำนั้นมีกายใหญ่ มีปากเป็นเหล็กแหลม ทำลายผิวหนัง ชอนไชไปในเนื้อและเลือด กัดกินสัตว์นรกนั้น ก็สัตว์นั้นถึงนรกนั้นแล้วจมลงไปประมาณชั่วร้อยบุรุษ ศพเน่าเหม็นฟุ้งไปตลอดร้อยโยชน์โดยรอบ จริงอยู่แม้จักษุของตนผู้มีจักษุย่อมคร่ำคร่าเพราะกลิ่นนั้น คนต่ำช้าเป็นลูกอกตัญญู บุคคลผู้ฆ่าบิดามารดาย่อมได้รับทุกข์เห็นปานนี้

บัดนั้น เมื่อสาธุชนทั้งหลายได้สดับพระธรรมเทศนาอันว่าด้วยพระคุณแห่งบุพการีที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสแล้วนั้น ต่างก้มหน้าร้องไห้เศร้าโศกเสียใจ กราบทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า

"บัดนี้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายควรทำประการใด จึงจะสามารถตอบแทนพระคุณบุพการี"

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า "แม้ว่าบิดามารดาได้สิ้นชีพจากโลกนี้ไปแล้ว หากต้องการทดแทนพระคุณท่าน จงจัดทำพระสูตรนี้เผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง แม้นทำได้หนึ่งพระสูตรจักสร้างบุญสัมพันธ์ให้แก่พ่อแม่และตนเองได้พบหนึ่งพระพุทธา แม้นทำได้สิบพระสูตรจักสร้างบุญสัมพันธ์ให้ได้พบสิบพระพุทธา แม้นทำได้ร้อยพระสูตรจักสร้างบุญสัมพันธ์ให้ได้พบร้อยพระพุทธา แม้นทำได้พันพระสูตรจักสร้างบุญสัมพันธ์ให้ได้พบพันพระพุทธา แม้นทำได้หมื่นพระสูตรจักสร้างบุญสัมพันธ์ให้ได้พบหมื่นพระพุทธา

อนึ่ง บุคคลใดสร้างพระสูตรเพื่อเผยแพร่ตักเตือนเวไนย์ย่อมได้รับความปกปักษ์คุ้มครองจากปวงพระพุทธา ยังสามารถช่วยให้พ่อแม่ผู้ให้กำเนิดจุติอยู่บนสวรรค์ เมื่อเขาละโลกนี้ไปแล้วย่อมล่วงพ้นนรกของพญายมไปได้"

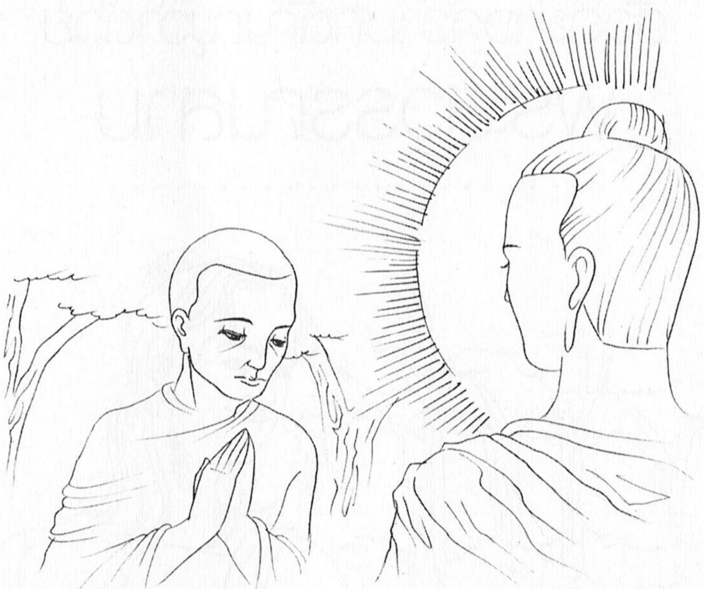
บัดนั้น พระอานนท์และสงฆ์สาวก รวมทั้งเหล่าเทวดา เทวนาคราช อสูร ครุฑ กินนร มโหรค อมนุษย์ ยักษ์ คนธรรพ์ ฯลฯ เมื่อได้สดับฟังธรรมเทศนาที่พระผู้มีพระภาคตรัส ต่างรู้สึกเสียใจ และได้สารภาพบาปต่อพระพักตร์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นประธาน พร้อมใจกันกล่าวคำสัตย์ปฏิญาณว่า “แม้ร่างกายจะแหลกสลายเป็นผุยผงเถ้าธุลี ผ่านไปเป็นจำนวนแสนกัป ขอให้คำสัตย์ปฏิญาณจะไม่ผิดต่อคำสอนแห่งองค์พระศาสดา

แม้ตะขอเหล็กเกี่ยวลิ้นลากไปถึงพันลี้ คันเหล็กไถคราดย่ำจนสายโลหิตกลายเป็นธารา เป็นจำนวนแสนกัป ขอให้คำสัตย์ปฏิญาณจะไม่ผิดต่อคำสอนแห่งองค์พระศาสดา

แม้กงล้อดาบพันศาสตรา กระหน่ำกลางกายา ทิ่มแทงสาสมใจ เป็นจำนวนแสนกัป ขอให้คำสัตย์ปฏิญาณจะไม่ผิดต่อคำสอนแห่งองค์พระศาสดา

แม้ถูกตาข่ายเหล็กพันรอบกาย แสนเจ็บปวดทรมาน เป็นจำนวนแสนกัป ขอให้คำสัตย์ปฏิญาณจะไม่ผิดต่อคำสอนแห่งองค์พระศาสดา

แม้ครกยักษ์บดตำร่างแหลกละเอียด เป็นจำนวนแสนกัป ขอให้คำสัตย์ปฏิญาณจะไม่ผิดต่อคำสอนแห่งองค์พระศาสดา”

บัดนั้น พระอานนท์ได้กราบทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า

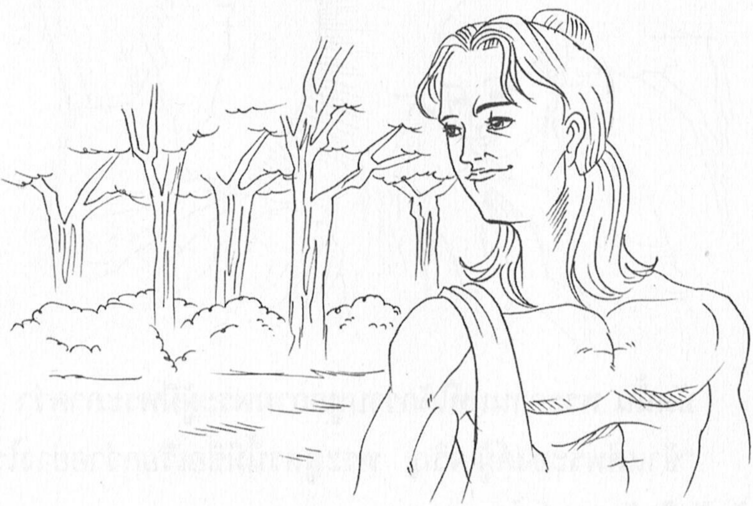
"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระสูตรนี้มีชื่อเรียกว่าอย่างไร แล้วจักถือรักษาเช่นไร ?"

พระพุทธองค์ตรัสตอบแก่พระอานนท์ว่า

"พระสูตรนี้ชื่อว่า พระมหาคุณบุพการียากทดแทนสูตร จักใช้นามนี้ ขอให้ทุกท่านนำไปปฏิบัติให้จงดี"

บัดนั้น เหล่าภิกษุสงฆ์และสาธุชนทั้งหลาย ฯลฯ เมื่อได้สดับพระวจนะต่างก็บังเกิดความรู้แจ้ง ปิติยินดีเป็นอย่างมาก ศรัทธาน้อมปฏิบัติตาม โดยจะปฏิบัติตนเป็นลูกกตัญญูกตเวทีอย่างถึงที่สุด จากนั้นต่างถวายความเคารพแล้วถอยจากไป...

ตัวอย่างความกตัญญูว่าด้วย
พระสุวรรณสาม

ในสมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่วิหารเชตวัน เมืองสาวัตถี ทรงปรารภพระภิกษุลูกชายเศรษฐีชาวเมืองสาวัตถีรูปหนึ่ง เมื่อท่านออกบวชได้ ๑๒ พรรษายังไม่บรรลุธรรม พอทราบว่าบิดามารดาตกทุกข์ได้ยากยังชีพด้วยการขอทาน จึงบิณฑบาตเลี้ยงดูท่านทั้งสอง เป็นเหตุให้พระพุทธองค์ตรัสสรรเสริญว่า "สาธุ สาธุ สาธุ ดีแล้วภิกษุ ก็เธอ เลี้ยงดูบิดามารดาไม่ถือเป็นการยังไทยธรรม (เครื่องบริจาค) ที่เขาให้มาด้วย

ศรัทธาให้ตกไป เพราะนำไปเลี้ยงดูคฤหัสถ์ เราอนุญาตให้ภิกษุเลี้ยงดูบิดามารดาได้ แม้อดีตเราก็มีบุพจริยาเช่นนี้เหมือนกัน”

ครั้งนั้น ณ ที่ไม่ไกลแต่เมืองพาราณสี มีบ้านนายพรานที่เป็นเพื่อนรักกัน ตั้งอยู่ริมฝั่งน้ำคนละฟากฝั่ง นายพรานทั้งสองคนได้ตกลงกันไว้ว่า หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีลูกชาย-ลูกสาวจะเกี่ยวดองเป็นทองแผ่นเดียวกัน

อยู่ต่อมานายพรานคนหนึ่งมีลูกชายชื่อ ทุกูละ และอีกคนหนึ่งมีลูกสาวชื่อ ปาริกา คนทั้งสองจึงทำตามสัญญาที่เคยให้ไว้แก่กัน แต่ทั้งสองมิได้พอใจที่จะร่วมประเวณีกัน ด้วยเห็นว่าเป็นบ่อเกิดแห่งทุกข์ ครั้นแต่งงานกันแล้วจึงชวนกันออกบวชเป็นฤาษีและฤาษิณีอยู่ป่าหิมพานต์

พระอินทร์ได้เห็นในอนาคตของฤาษีทั้งสองต้องถึงคราวเคราะห์อันเป็นวิบากมาแต่อดีตชาติที่ทำให้ทั้งสองตาบอด มาบัดนี้ก็ยังไม่มีผู้ดูแล จึงลงมาบอกให้ทั้งสองมีลูก โดยให้ฤาษีทุกูลเอามือลูบท้องของฤาษีปาริกาในเวลามีระดู แล้วตั้งจิตปรารถนาให้มีลูก ทั้งสองเห็นว่าไม่ได้ประพฤติผิดพรหมจรรย์แต่อย่างใดจึงปฏิบัติตาม

ต่อมาไม่นานพระโพธิสัตว์จึงจุติลงมาเกิดในครรภ์ของ

นางฤาษิณีปาริกา เมื่อครบกำหนดแล้วก็คลอดออกมาเป็นชาย ผิวเกลี้ยงเกลางดงาม จึงตั้งชื่อให้ว่า สุวรรณสามกุมาร

สุวรรณสามกุมารเป็นเด็กมีบุญ มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีเมตตากรุณาในจิตสูงส่ง สรรพสัตว์ในป่าใหญ่ล้วนเป็นมิตรกับสุวรรณสาม เวลาที่พ่อแม่ออกไปเก็บผลไม้ในป่า ก็มีพวกนางกินนรีมาคอยดูแลและเป็นเพื่อนเล่น นอกจากนั้นสุวรรณสามกุมารยังเป็นเด็กฉลาดและกตัญญู คอยสังเกตทางเดินของบิดามารดาไว้เสมอ เพื่อว่าหากเกิดอันตรายขึ้นก็จะได้ตามไปช่วยเหลือได้ทันจนเวลาผ่านไปได้ ๑๖ ปี

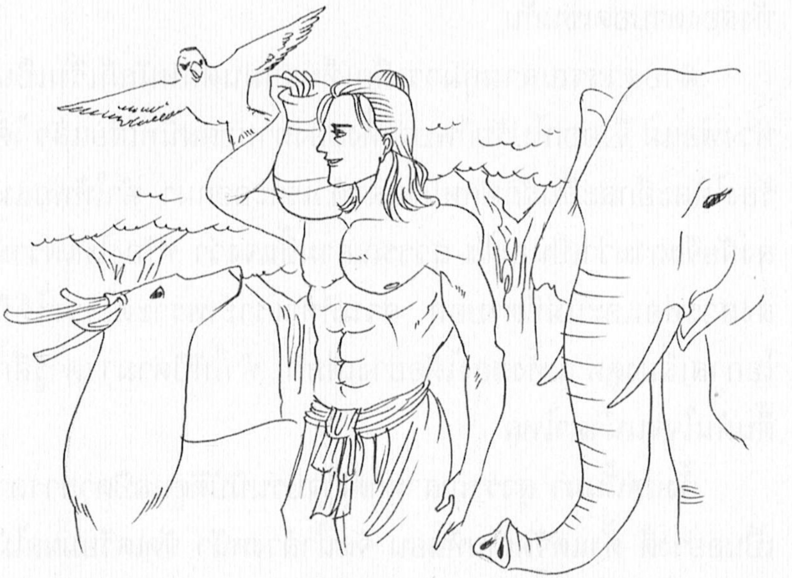
อยู่มาเย็นวันหนึ่ง พ่อแม่ของสุวรรณสามกุมารออกไปเก็บผลไม้ตามปกติ ตอนกลับมีฝนตกหนัก ทั้งสองจึงเข้าไปหลบฝนที่จอมปลวกใต้ต้นไม้แห่งหนึ่ง ยังไม่ทันที่ทั้งสองจะระวังตัว จึงถูกงูเห่าตัวหนึ่งพ่นพิษใส่ทำให้ทั้งสองตาบอดสนิททันที อันเนื่องมาจากบุพกรรมในชาติก่อนสองสามีภรรยาเป็นหมอรักษาโรคตา วันหนึ่งสามีได้ทำการรักษาตาให้กับชายคนหนึ่ง เมื่อตาของเขาหายดีแล้วกลับเบี้ยวค่ารักษาไม่ยอมจ่ายเงิน สามีจึงนำเรื่องนี้ไปบอกภรรยา ภรรยาโกรธมากจึงแนะนำให้สามีปรุงยาทำลายตาของชายคนนั้นเสีย สามีได้ทำตามจนชายคนนั้นก็ตาบอดสนิททั้งสองข้าง ด้วยวิบากกรรมอันนั้นจึงเป็นเหตุให้

ทั้งสองตาบอดเช่นกัน

ฝ่ายสุวรรณสามกุมารเมื่อเห็นว่าฝนตกหนักก็เริ่มเป็นห่วงพ่อแม่ จึงออกไปรับก็พบว่าทั้งสองตาบอดสนิทเสียแล้ว ได้ร้องไห้สะอึกสะอื้นสักพักหนึ่งแล้วหัวเราะออกมา ทำให้พ่อแม่สงสัยจึงถามว่าเป็นอะไร สุวรรณสามชี้แจงว่า ที่ร้องไห้เพราะสงสารพ่อและแม่ที่ตาบอด ส่วนที่หัวเราะเพราะดีใจจะได้มีโอกาสเลี้ยงดูท่านทั้งสองได้อย่างเต็มที่ ทำให้บิดามารดารู้สึกตื้นตันใจจนน้ำตาไหล

ตั้งแต่นั้นมา สุวรรณสามก็ตั้งใจปรนนิบัติดูแลบิดามารดาเป็นอย่างดี ตั้งแต่จัดเก็บที่นอน จัดน้ำล้างหน้า จัดเตรียมผลไม้และหาน้ำใช้น้ำดื่มไว้พร้อม เมื่อบิดามารดาบริโภคแล้ว ตนเองจึงบริโภคภายหลัง นอกจากนั้นยังจัดแจงผูกเชือกโยงจากอาศรมไปยังที่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ ที่ปฏิบัติธรรมและที่เดินจงกรม เพื่อให้บิดามารดาเดินไปได้สะดวกขึ้นในเวลาที่ตนออกไปหาผลไม้ในป่า

อยู่มาวันหนึ่ง พระเจ้าปิลยักข์ ผู้ครองเมืองพาราณสี ได้เสด็จออกล่าเนื้อในป่าหิมพานต์ตามลำพังพระองค์เดียว ทอดพระเนตรเห็นสุวรรณสามอยู่ท่ามกลางฝูงสัตว์ ลงไปตักน้ำที่ท่าเดียวกันกับฝูงกวางที่กำลังดื่มน้ำอยู่ ก็ให้สงสัยว่าเด็กหนุ่ม

คนนี้เป็นใคร ทำไมจึงอยู่ท่ามกลางสัตว์ต่างๆ โดยที่สัตว์ไม่หวาดกลัวเขาเลยจะเป็นคน เทวดา หรือเป็นนาคกันแน่ ทำให้พระองค์ทรงอยากรู้มาก แต่ไม่กล้าเข้าไปดูใกล้ๆ เพราะทรงเกรงว่านอกจากสัตว์จะแตกตื่นแล้ว ถ้าเกิดหนุ่มน้อยคนนี้เป็นเทวดาก็จะหายตัวไป ถ้าเป็นนาคก็จะดำดินหนีไป ทรงคิดว่า “มีทางเดียวคือ ยิงด้วยธนูอาบยาพิษ แล้วค่อยเข้าไปตรวจดูว่าเป็นอะไรแน่ ?”

ขณะที่สุวรรณสามตักน้ำแล้วยกหม้อน้ำขึ้นบ่า กำลังจะหันหน้าขึ้นฝั่งกลับอาศรมนั่นเอง พระเจ้าปิลยักข์เห็นว่าเป็นโอกาสเหมาะจึงยิงธนูไปถูกสีข้างด้านขวา ทำให้สุวรรณสามทรุดตัวลงเลือดไหลนองท่าน้ำ ฝูงสัตว์แตกตื่นตกใจวิ่งหนีกระเจิดกระเจิง เหลือแต่สุวรรณสามเพียงลำพัง เมื่อรู้ตัวเองถูกยิงสุวรรณสามพยายามตั้งสติประคองกายมิให้ล้มลงทีเดียว ค่อยๆ วางหม้อน้ำลงแล้วล้มนอนหันศีรษะไปทางอาศรมที่บิดามารดาอยู่ อดกลั้นความเจ็บปวด มองหาที่มาของลูกธนูแล้วกล่าวว่า

สามะ... “ใครหนอ ยิงเราผู้มัวประมาทกำลังแบกหม้อน้ำด้วยลูกศร กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ คนไหนยิงเราแล้วแอบอยู่ เนื้อของเราก็กินไม่ได้ ประโยชน์ด้วยหนังก็ไม่มี เมื่อเป็นอย่างนี้คนที่ยิงนี้เข้าใจว่าเราเป็นผู้อันจะพึงยิงด้วยเหตุอะไรหนอ ท่านเป็นใคร หรือเป็นบุตรใคร เราจะรู้จักท่านได้อย่างไร ดูกรสหาย เราถามแล้ว ขอท่านจงบอกเถิด ท่านยิงเราแล้วแอบอยู่ทำไมเล่า”

พระฯ...” เราเป็นพระราชาของชนชาวกาสี ชนทั้งหลายเรียกเราว่า พระเจ้าปิลยักข์ เราละแว่นแคว้นมาเที่ยวแสวงหามฤค (สัตว์ป่า) เพราะความโลภ อนึ่ง เราเป็นผู้ฉลาดในธนูศิลป์ปรากฏว่าแม่นยำ หนักแน่น แม้ช้างมาสู่ระยะลูกศรของเรา

ก็ไม่พึงพ้นไปได้ ท่านเป็นใคร หรือเป็นบุตรใคร เราจักรู้จักท่านได้อย่างไร ขอท่านจงบอกนาม และโคตรของบิดาท่านและตัวของท่านเถิด”

สามะ.... “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์เป็นบุตรของฤาษีผู้เป็นบุตรของนายพราน ญาติทั้งหลายเรียกข้าพระองค์เมื่อยังมีชีวิตอยู่ว่า สามะ วันนี้ข้าพระองค์ถึงปากมรณะนอนอยู่อย่างนี้ ถูกพระองค์ยิงด้วยลูกศรอันใหญ่กำซาบยาพิษเหมือนมฤคที่ถูกพรานป่ายิงแล้ว”

"ข้าแต่พระราชา เชิญพระองค์ทอดพระเนตร ข้าพระองค์ผู้นอนเปื้อนโลหิตของตน เชิญทอดพระเนตรดู ลูกศรอันแล่นเข้าข้างขวาทะลุออกข้างซ้าย ข้าพระองค์กำลังบ้วนเลือดอยู่ เป็นผู้กระสับกระส่าย

ขอทูลถามพระองค์ว่า พระองค์ยิงข้าพระองค์แล้วจะแอบอยู่ทำไม เสือเหลืองถูกเขาฆ่าเพราะหนัง ช้างถูกเขาฆ่าเพราะงา เมื่อเป็นอย่างนี้ พระองค์เข้าพระทัยว่า ข้าพระองค์อันพระองค์ควรยิง ด้วยเหตุไรหนอ"

พระฯ... "ดูกรสามะ มฤคปรากฏแล้ว มาสู่ระยะลูกศร เห็นท่านเข้าแล้วก็หนีไป เพราะเหตุนั้น เราจึงเกิดความโกรธ"

สามะ... "จำเดิมแต่ข้าพระองค์จำความได้ รู้จักถูกและผิด ฝูงมฤคในป่าแม้ดุร้าย ย่อมไม่สะดุ้งกลัวข้าพระองค์ จำเดิมแต่ข้าพระองค์นุ่งผ้าเปลือกไม้ตั้งอยู่ในปฐมวัย ฝูงมฤคในป่าดุร้ายย่อมไม่สะดุ้งกลัวข้าพระองค์ ข้าแต่พระราชา ฝูงกินนรผู้ขลาดอยู่ที่ภูเขาคันธมาทน์ เห็นข้าพระองค์ย่อมไม่สะดุ้งกลัว เราทั้งหลายชื่นชมต่อกันไปสู่ภูเขาและป่า เมื่อเป็นเช่นนี้ เพราะเหตุไรหนอฝูงมฤคจึงสะดุ้งกลัวข้าพระองค์"

พระฯ... "ดูกรพ่อสามะ มฤคหาได้สะดุ้งกลัวท่านไม่ เรากล่าวเท็จแก่ท่านดอก เราเป็นผู้อันความโกรธและความโลภ

ครอบงำแล้ว จึงยิงท่านด้วยลูกศรนั้น ดูกรพ่อสามะ ท่านมาจากไหนหรือใครใช้ให้ท่านมา ท่านผู้จะตักน้ำ จึงไปยังแม่น้ำมิคสัมมตาแล้วกลับมา”

สามะ.. “มารดาบิดาของข้าพระองค์ตามืด ข้าพระองค์เลี้ยงท่านทั้งสองนั้นในป่าใหญ่ ข้าพระองค์ไปตักน้ำมาแต่แม่น้ำมิคสัมมตาเพื่อท่านทั้งสองนั้น

อาหารของท่านทั้งสองนั้นยังพอมีอยู่ เมื่อเช่นนั้น ชีวิตของท่านทั้งสองนั้นจักดำรงอยู่เพียง ๖ วัน ท่านทั้งสองตามืดเห็นจักตายเสียเพราะไม่ได้น้ำ ความทุกข์เพราะความถูกพระองค์ยิงด้วยลูกศรนี้หาเป็นความทุกข์ของข้าพระองค์นักไม่ เพราะความทุกข์เช่นนี้อันบุรุษจะต้องได้ประสบ ความทุกข์ที่ข้าพระองค์ไม่ได้เห็นมารดานั้น เป็นความทุกข์ของข้าพระองค์ยิ่งกว่าความทุกข์เพราะถูกพระองค์ยิงด้วยลูกศรนั้นเสียอีก ความทุกข์เพราะถูกพระองค์ยิงด้วยลูกศรนี้ หาเป็นความทุกข์ของข้าพระองค์นักไม่ เพราะความทุกข์เช่นนี้อันบุรุษจะต้องได้ประสบ ความทุกข์ที่ข้าพระองค์ไม่ได้เห็นบิดานั้นเป็นความทุกข์ของข้าพระองค์ยิ่งกว่าความทุกข์เพราะถูกพระองค์ยิงด้วยลูกศรนั้นเสียอีก”

"มารดานั้นจักเป็นกำพร้า ร้องไห้อยู่ตลอดราตรีนาน จักเหือดแห้งไปในกึ่งราตรี เหมือนแม่น้ำน้อยจักเหือดแห้งไปในคิมหันตฤดูเป็นแน่ บิดานั้นจักเป็นกำพร้า ร้องไห้อยู่ตลอดราตรีนานจักเหือดแห้งไปในกึ่งราตรี หรือในที่สุดราตรีเหมือนแม่น้ำน้อยจักเหือดแห้งไปในคิมหันตฤดูเป็นแน่ ข้าแต่พระราชา ข้าพระองค์เคยหมั่นบีบนวดบนมือและเท้าของท่านทั้งสองนั้น จักบ่นเรียกหาข้าพระองค์ว่า พ่อสามะ พ่อสามะ

ลูกศรคือความโศก เพราะไม่ได้เห็นท่านทั้งสองนี้แล จะยังหัวใจของข้าพระองค์ให้หวั่นไหว เพราะข้าพระองค์ไม่ได้เห็นท่านทั้งสองผู้ตามืด ข้าพระองค์เห็นจักต้องละชีวิตไป"

พระฯ... "ดูกรสามะ ผู้งดงามน่าดู ท่านอย่าคร่ำครวญไปนักเลย เราจักยอมทำงานเลี้ยงมารดาบิดาของท่านในป่าใหญ่ เราเป็นผู้ฉลาดในธนูศิลป์ ปรากฏว่าแม่นยำ หนักแน่น เราจักยอมทำงานเลี้ยงมารดาบิดาของท่านในป่าใหญ่ เราจักเที่ยวแสวงหาของที่เป็นเดนของเหล่ามฤคและมูลมัน ผลไม้ในป่า ยอมกระทำงานเลี้ยงมารดาบิดาของท่านในป่าใหญ่

ดูกรสามะ ป่าซึ่งเป็นที่อยู่แห่งมารดาบิดาของท่านอยู่ที่ไหน เราจักเลี้ยงมารดาบิดาของท่านให้เหมือนอย่างที่ท่านได้เลี้ยงมาฉะนั้น"

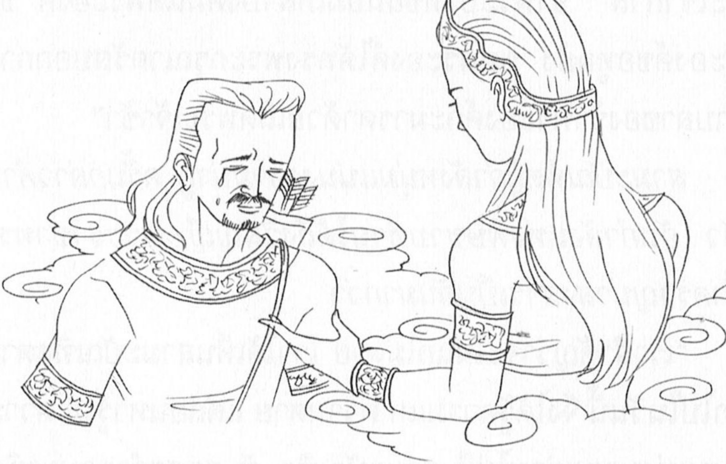
สามะ... "ข้าแต่พระราชา หนทางที่เดินเฉพาะคนเดียว ซึ่งมีอยู่ทางหัวนอนของข้าพระองค์ เสด็จดำเนินแต่นี้สิ้นระยะกึ่งเสียงกู่ก็จะเสด็จถึงเรือนที่อยู่แห่งมารดาของข้าพระองค์ ขอเชิญพระองค์เสด็จดำเนินแต่ที่นี้ไปเลี้ยงมารดาบิดาของข้าพระองค์ในสถานที่นั้นเถิด

ข้าแต่พระเจ้ากาสี ข้าพระบาทขอถวายบังคมแด่พระองค์ ข้าแต่พระองค์ผู้ผดุงแคว้นกาสี ข้าพระบาทขอถวายบังคมแด่พระองค์ ขอพระองค์โปรดทรงพระกรุณาบำรุงเลี้ยงมารดาบิดาผู้ตามืดของข้าพระองค์ในป่าใหญ่ด้วยเถิด"

"ข้าพระบาทขอประคองอัญชลีแด่พระองค์ ข้าแต่พระเจ้ากาสี ข้าพระบาทขอน้อมเกล้าบังคมแด่พระองค์ ข้าพระองค์ขอทูลสั่ง ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาตรัสบอกการกราบลาของข้าพระองค์กะมารดาด้วยเถิดพระเจ้าข้า"

สามะบัณฑิตผู้กำลังหนุ่มแน่นงดงามน่าดู ครั้นกล่าวคำนี้แล้ว อันกำลังแห่งพิษซาบซ่านได้ถึงวิสัญญี พระราชาทรงคร่ำครวญน่าสงสารเป็นอันมากว่า

"เราสำคัญว่าจะไม่แก่ไม่ตาย เราได้เห็นสามะบัณฑิตตายจากไปในวันนี้ จึงได้รู้ความแก่ ความตาย แต่ก่อนหารู้ไม่ ความไม่มาแห่งมฤตยูย่อมไม่มี สามะบัณฑิต อันลูกศรกำซาบยาพิษซึมซาบแล้ว พูดกะเราอยู่บัดนี้ ครั้นกาลล่วงไปอย่างนี้ในวันนี้ไม่พูดอะไรๆ เลย เราจะต้องไปสู่นรกเป็นแน่ เราไม่มีความสงสัยในข้อนี้เลย เพราะว่าบาปอันหยาบช้าอันทำแล้วตลอดราตรีนานในกาลนั้น คนทั้งหลายย่อมติเตียนเรา เพราะเราทำกรรมอันหยาบช้าในบ้านเมือง ก็ในป่าอันหามนุษย์มิได้ใครเล่าจะควรกล่าวติเตียนเรา คนทั้งหลายประชุมกันในบ้านเมือง จะยังกันและกันให้ระลึกถึงกรรม จะโจทนาว่ากล่าวเอาโทษเรา ก็ในป่าอันหามนุษย์มิได้ ใครเล่าหนอจะโจทนาว่ากล่าวเอาโทษเรา"

บัดนั้น นางเทพธิดานั้นหายไปจากภูเขาคันธมาทน์ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ เพื่ออนุเคราะห์พระราชาว่า

"ดูกรมหาราชา ได้ยินว่าพระองค์ได้ทรงทำความผิด อันเป็นกรรมชั่ว มารดาบิดาและบุตรรวม ๓ คน ผู้หาความประทุษร้ายมิได้ พระองค์ฆ่าเสียด้วยลูกศรลูกเดียว เชิญเสด็จมานี่เถิด ดิฉันจะพร่ำสอนพระองค์ด้วยวิธีที่พระองค์จะพึงมีคติดี พระองค์จะทรงเลี้ยงดูมารดาบิดาทั้งสองนั้นผู้ตามืดโดยธรรม ดิฉันเข้าใจว่าสุคติจะพึงมีแก่พระองค์"

พระราชานั้นทรงคร่ำครวญอย่างน่าสงสารเป็นอันมาก ทรงถือหม้อน้ำ มุ่งพระพักตร์เฉพาะทิศทักษิณเสด็จหลีกไป...

แม่... "นั่นเสียงฝีเท้าของใครหนอ นี่เป็นเสียงฝีเท้ามนุษย์เดินมาเป็นแน่ เสียงฝีเท้าของสามะบุตรเราไม่ดัง

ดูกรท่านผู้นิรทุกข์ ท่านเป็นใครหนอ สามะบุตรเดินเบา วางเท้าเบา เสียงฝีเท้าของสามบุตรเราไม่ดัง ดูกรท่านผู้นิรทุกข์ ท่านเป็นใครหนอ"

พระฯ... "ข้าพเจ้าเป็นพระราชาของชนชาวกาสี ชนทั้งหลายรู้จักข้าพเจ้าว่า พระเจ้าปิลยักขราช ข้าพเจ้าละแว่นแคว้นมาเที่ยวแสวงหาสัตว์ป่าเพราะความโลภ ข้าพเจ้าเป็นผู้ฉลาดในธนูศิลป์ ปรากฏว่าเป็นผู้แม่นยำ หนักแน่น แม้ช้างมาสู่ที่ข้าพเจ้ายิงลูกศรก็ไม่พึงพ้นไปได้"

พ่อ... "ข้าแต่พระมหาราชเจ้า พระองค์เสด็จมาดีแล้วอนึ่ง พระองค์มิได้เสด็จมาร้าย พระองค์เป็นผู้ใหญ่เสด็จมาถึงแล้ว ขอจงทราบสิ่งที่มีอยู่ในที่นี้ ข้าแต่พระราชาเชิญเสวยผลมะพลับ ผลมะหาด ผลมะทราง และผลหมากเม่า อันเป็นผลไม้เล็กน้อย ขอได้ทรงเลือกเสวยแต่ที่ดีๆ เถิด ข้าแต่พระมหาราชเจ้า ขอจงทรงดื่มน้ำซึ่งเป็นน้ำเย็น อันนำมาแต่แม่น้ำมิคสัมมตานทีซึ่งไหลออกจากซอกเขา ถ้าพระองค์ทรงหวัง"

พระฯ... "ท่านทั้งสองตามืด ไม่สามารถจะเห็นไรๆ ในป่า ใครหนอนำผลไม้มาเพื่อท่านทั้งสอง การเก็บผลาผลไว้โดยเรียบร้อยนี้ ปรากฏแก่ข้าพเจ้าเหมือนการเก็บของคนตาดี"

แม่... "สามะหนุ่มน้อยรูปร่างสันทัด งดงาม น่าดู ผมของเธอยาว ดำ เลื้อยลงไป ปลายงอนช้อนขึ้นเบื้องบน เธอนั่นแหละนำผลไม้มา ถือหม้อน้ำมา เห็นจะกลับมาใกล้แล้วขอเดชะ"

พระฯ... "ข้าพเจ้าได้ฆ่าสามะกุมารผู้บำรุงบำเรอท่านเสียแล้ว พระคุณเจ้ากล่าวถึงสามะกุมารผู้งดงาม น่าดู ใด ผมของสามะกุมารนั้นยาว ดำ เลื้อยลงไป ปลายงอนช้อนขึ้นเบื้องบนสามะกุมารนั้นข้าพเจ้าฆ่าเสียแล้ว นอนอยู่หาดทรายเปรอะเปื้อนด้วยโลหิต"

แม่... "ข้าแต่ทุกูลบัณฑิต ท่านพูดอยู่กับใครซึ่งบอกว่าข้าพเจ้าฆ่าสามะกุมารเสียแล้ว ใจของดิฉันย่อมหวั่นไหวเพราะได้ยินว่า สามะกุมารถูกฆ่าเสียแล้ว ใบอ่อนแห่งต้นโพบายอันลมพัดให้หวั่นไหวฉันใด ใจของดิฉันย่อมหวั่นไหวเพราะได้ยินว่าสามะกุมารถูกฆ่าเสียแล้วฉันนั้น"

พ่อ... "ดูกรนางปาริกา ท่านผู้นี้คือ พระเจ้ากาสี พระองค์ทรงยิงสามะกุมารด้วยลูกศรที่แม่น้ำมิคสัมมตานที เราทั้งสองอย่าปรารถนาบาปต่อพระองค์เลย"

แม่... "บุตรสุดสวาทที่รักอันหาได้ยาก ได้เลี้ยงเราทั้งสองผู้ตามืดอยู่ในป่า ไฉนจะไม่ยังจิตให้โกรธในบุคคลผู้ฆ่าบุตรสุดที่รักคนเดียวนั้นได้

บุตรสุดที่รักอันหาได้ด้วยยาก ได้เลี้ยงเราทั้งสองผู้ตามืดอยู่ในป่า บัณฑิตทั้งหลายย่อมสรรเสริญบุคคลผู้ไม่โกรธในบุคคลผู้ฆ่าบุตรสุดที่รักคนเดียวนั้น"

พระฯ... "พระคุณเจ้าทั้งสองอย่าคร่ำครวญเพราะข้าพเจ้ากล่าวว่า สามะกุมารข้าพเจ้าฆ่าเสียแล้ว ให้มากไปเลย ข้าพเจ้าจักยอมทำงานเลี้ยงดูพระคุณเจ้าทั้งสองในป่าใหญ่ ข้าพเจ้าเป็นผู้ฉลาดในธนูศิลป์ ปรากฏว่าเป็นผู้แม่นยำ หนักแน่น จักยอมทำการงานเลี้ยงดูพระคุณเจ้าทั้งสองในป่าใหญ่ ข้าพเจ้าจักแสวงหาสิ่งของที่เป็นเดนของฝูงเนื้อ และมูลมัน ผลไม้ในป่ายอมทำการงานเลี้ยงพระคุณเจ้าทั้งสองในป่าใหญ่"

พ่อ... “ดูกรมหาราชเจ้า เหตุนั้นไม่สมควร การทรงทำการงานนั้นไม่สมควรในอาตมาทั้งสอง พระองค์เป็นพระราชาของอาตมาทั้งสอง อาตมาทั้งสองขอถวายบังคมพระยุคลบาทของพระองค์”

พระฯ... “ข้าแต่ท่านผู้เชื้อชาติเนสาท พระคุณเจ้ากล่าวเป็นธรรม พระคุณเจ้าบำเพ็ญการถ่อมตน ขอพระคุณเจ้าจงเป็นบิดาของข้าพเจ้า ข้าแต่นางปาริกา ขอพระคุณเจ้าจงเป็นมารดาของข้าพเจ้า”

แม่... “ข้าแต่พระเจ้ากาสี อาตมาทั้งสองขอนอบน้อมแด่พระองค์ ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นมิ่งขวัญของชาวกาสี อาตมาทั้งสองขอนอบน้อมแด่พระองค์ อาตมาทั้งสองขอประคองอัญชลีแด่พระองค์ ขอพระองค์ได้โปรดพาอาตมาทั้งสองไปให้ถึงที่ที่สามะกุมารนอนอยู่เถิด อาตมาทั้งสองจะสัมผัสเท้าทั้งสองและดวงหน้าอันงดงามผุดผ่องของเธอ และทรมานตนให้ถึงกาลกิริยา

สามะกุมารถูกฆ่านอนอยู่ที่ป่าใด ดุจดวงจันทร์ตกลงเหนือแผ่นดิน ป่านั้นเป็นป่าใหญ่ เกลื่อนกล่นด้วยพาลมฤค (สัตว์ป่า) ปรากฏเหมือนที่สุดอากาศ

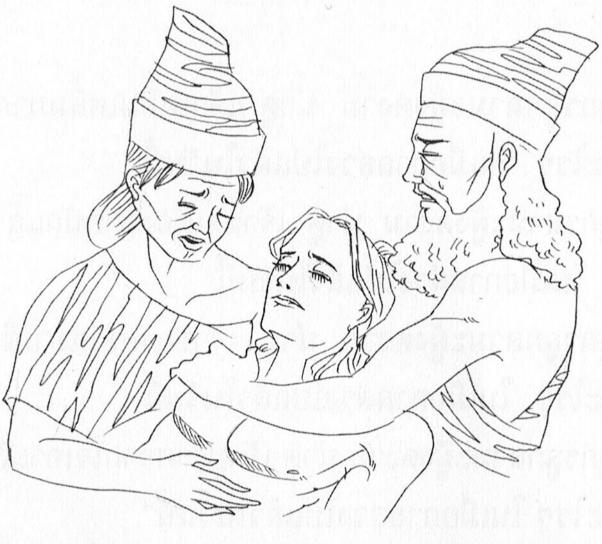
สามะกุมารถูกฆ่านอนอยู่ในป่าใด ดุจดวงอาทิตย์ตกลงเหนือแผ่นดิน ป่านั้นเป็นป่าใหญ่ เกลื่อนกล่นด้วยพาลมฤคปรากฏเหมือนที่สุดอากาศ”

“สามะกุมารถูกฆ่านอนอยู่ในป่าใด เปื้อนด้วยฝุ่นละอองป่านั้นเป็นป่าใหญ่ เกลื่อนกล่นด้วยพาลมฤคปรากฏเหมือนที่สุดอากาศ

สามะกุมารถูกฆ่านอนอยู่ที่ป่าใด ป่านั้นเป็นป่าใหญ่ปรากฏเหมือนที่สุดอากาศ”

พระฯ... “พระคุณเจ้าทั้งสองจงอยู่ในอาศรมนี้เถิด”

แม่... “ถ้าในป่านั้นจะมีพาลมฤคนับด้วยร้อยนับด้วยพันและนับด้วยหมื่นไซร้ อาตมาทั้งสองไม่มีความกลัวในพาลมฤคทั้งหลายในป่าไหนๆ เลย”

ในกาลนั้น พระเจ้ากาสีทรงพาฤๅษีทั้งสองผู้ตามืดไปในป่าใหญ่ ทรงจูงมือฤๅษีทั้งสองไปในที่ที่สามะกุมารถูกฆ่านั้น

ดาบสทั้งสองมาถึง ณ ที่สามะกุมารผู้เป็นบุตรนอนเปื้อนฝุ่นละอองถูกทิ้งอยู่ในป่าใหญ่ ดังดวงจันทร์ตกอยู่เหนือแผ่นดิน ดาบส สามะกุมารผู้เป็นบุตรนอนเปื้อนฝุ่นละออง ถูกทิ้งอยู่ในป่าใหญ่ ดังดวงอาทิตย์ตกอยู่เหนือแผ่นดิน สามะกุมารผู้เป็นบุตรนอนเปื้อนฝุ่นละออง ถูกทิ้งอยู่ในป่าใหญ่ ก็คร่ำครวญ น่าสงสารนัก สามะกุมารผู้เป็นบุตรนอนเปื้อนฝุ่นละอองอยู่ ยกแขนทั้งสองขึ้นคร่ำครวญว่า "ความไม่ควรย่อมเป็นไปในโลกนี้"

แม่... "ดูกรลูกสามะผู้งดงาม น่าดู เจ้ามัวเมามากนักแล ไม่พูด อะไรๆ ในเมื่อกาลล่วงไปแล้วในวันนี้"

ดูกรลูกสามะผู้งดงาม น่าดู เจ้าเคลิบเคลิ้มมากนักแล ไม่พูดอะไรๆ ในเมื่อกาลล่วงไปแล้วในวันนี้”

ดูกรสามะผู้งดงาม น่าดู เจ้าขัดเคืองมากนักแล ไม่พูดอะไรๆ ในเมื่อกาลล่วงไปแล้วในวันนี้

ดูกรลูกสามะผู้งดงาม น่าดู เจ้าช่างหลับเอาเสียจริงๆ ไม่พูดอะไรๆ ในเมื่อกาลล่วงไปแล้วในวันนี้

ดูกรลูกสามะผู้งดงาม น่าดู เจ้าปราศจากใจเอาเสียจริงๆ ไม่พูดอะไรๆ ในเมื่อกาลล่วงไปแล้วในวันนี้”

พ่อ... “บัดนี้ใครจักชำระชฎาอันหม่นหมองเปื้อนฝุ่นละออง ลูกสามะนี้เป็นผู้เลี้ยงดูเราทั้งสองผู้ตามืด มาตายจากไปเสียแล้ว ใครเล่าจักจับไม้กวาดกวาดอาศรมของเราทั้งสอง ลูกสามะนี้เลี้ยงดูเราทั้งสองผู้ตามืดมาตายจากไปเสียแล้ว บัดนี้ใครเล่าจักจัดน้ำร้อนมาให้เราทั้งสองอาบ ลูกสามะนี้เลี้ยงดูเราทั้งสองผู้ตามืดมาตายจากไปเสียแล้ว บัดนี้ใครเล่าจักให้เราบริโภคมูลมันและผลไม้ในป่า ลูกสามะนี้เป็นผู้เลี้ยงดูเราทั้งสองผู้ตามืด มาตายจากไปเสียแล้ว”

มารดาผู้สะอึกสะอื้นด้วยความโศกถึงบุตร ได้เห็นสามะผู้เป็นบุตรนอนเกลือกเปื้อนฝุ่นละอองอยู่ ได้กล่าวสัจจกิริยาว่า

“ลูกสามะนี้ เป็นผู้มีปกติประพฤติธรรมมาแต่กาลก่อน ด้วย

สัจจวาจานี้ ขอพิษของลูกสามะจงหายไป”

“ลูกสามะนี้ เป็นผู้มีปกติประพฤติเพียงดังพรหมมาแต่กาลก่อน ด้วยสัจจวาจานี้ ขอพิษของลูกสามะจงหายไป

ลูกสามะนี้ เป็นผู้มีปกติกล่าวคำสัตย์มาแต่กาลก่อน ด้วยสัจจวาจานี้ ขอพิษของลูกสามะจงหายไป

ลูกสามะนี้ เป็นผู้เลี้ยงมารดาบิดา ด้วยสัจจวาจานี้ ขอพิษของลูกสามะจงหายไป

ลูกสามะนี้ มีปกติประพฤติอ่อนน้อมต่อบุคคลผู้เจริญในตระกูล ด้วยสัจจวาจานี้ ขอพิษของลูกสามะจงหายไป

ลูกสามะนี้ เป็นที่รักอย่างยิ่งปานชีวิตของเรา ด้วยสัจจวาจานี้ ขอพิษของลูกสามะจงหายไป”

“บุญอย่างใดอย่างหนึ่งที่ลูกสามะได้ทำแล้วมีอยู่แก่เราและบิดาของเธอ ด้วยบุญกุศลนั้นทั้งหมด ขอพิษของลูกสามะจงหายไป”

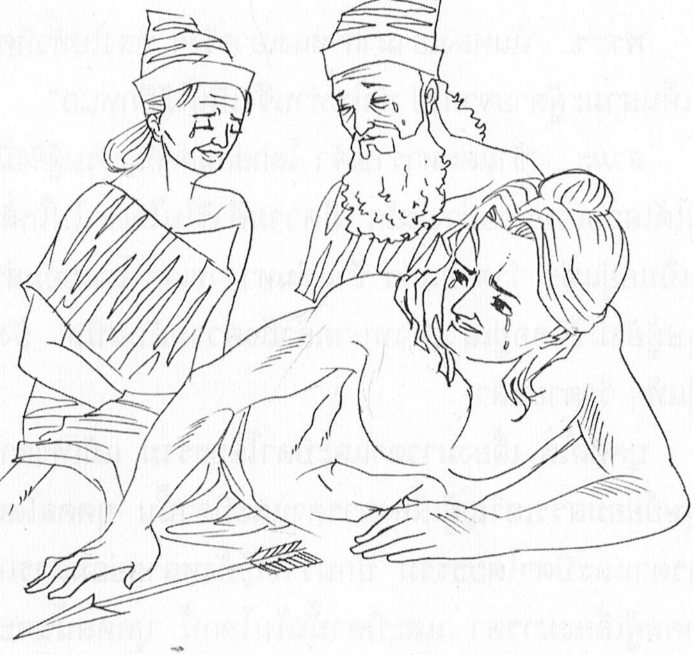
บิดาผู้คร่ำครวญอยู่ด้วยความโศกถึงบุตร เห็นสามะบุตรนอนเกลือก เปื้อนฝุ่นละอองอยู่ ได้กล่าวสัจจกิริยาว่า

พ่อ... “ลูกสามะนี้ เป็นผู้มีปกติประพฤติธรรมมาแต่กาลก่อน ด้วยบุญกุศลนั้นทั้งหมด ขอพิษของลูกสามะจงหายไปฯ”

นางสุนทรีเทพธิดา หายไปจากภูเขาคันธมาทน์ ได้กล่าวสัจจวาจานี้ด้วยความเอ็นดูสามะกุมารว่า

“เราเคยอยู่ที่ภูเขาคันธมาทน์มานาน ไม่มีใครอื่นจะเป็นที่รักของเรายิ่งกว่าสามะกุมาร ด้วยสัจจวาจานี้ ขอพิษของสามะกุมารจงหายไป ป่าทั้งหมดที่ภูเขาคันธมาทน์ล้วนแต่เป็นไม้หอม ด้วยสัจจวาจานี้ ขอพิษของสามะกุมารจงหายไป เมื่อดาบสทั้งสองบ่นเพ้อ รำพันน่าสงสารเป็นอันมาก ขอสามะกุมารผู้ยังหนุ่มแน่นงามน่าดู จงลุกขึ้นเร็วพลัน”

สามะ... “ข้าพเจ้าผู้มีนามว่าสามะ ขอความเจริญจงมีแก่ท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้าลุกขึ้นได้แล้วโดยสวัสดี ขอท่านทั้งหลาย

อย่าคร่ำครวญนักเลย จงพูดกับข้าพเจ้าด้วยเสียงอันไพเราะเถิด

ข้าแต่มหาราชเจ้า พระองค์เสด็จมาดีแล้ว อนึ่ง พระองค์มิได้เสด็จมาร้าย พระองค์ผู้เป็นใหญ่มาถึงแล้ว ขอจงทรงทราบสิ่งที่มีอยู่ในที่นี้ ข้าแต่พระราชา เชิญเสวยผลมะพลับ ผลมะหาด ผลมะทราง และผลหมากเม่า อันเป็นผลไม้เล็กน้อย ขอได้ทรงเสวยแต่สิ่งที่ดีๆ เถิด ข้าแต่มหาราชเจ้า น้ำเย็นที่ข้าพระองค์นำมาแต่น้ำมิคสัมมตานที่มีอยู่ เชิญพระองค์ดื่มเถิด ถ้าพระองค์ทรงพระประสงค์”

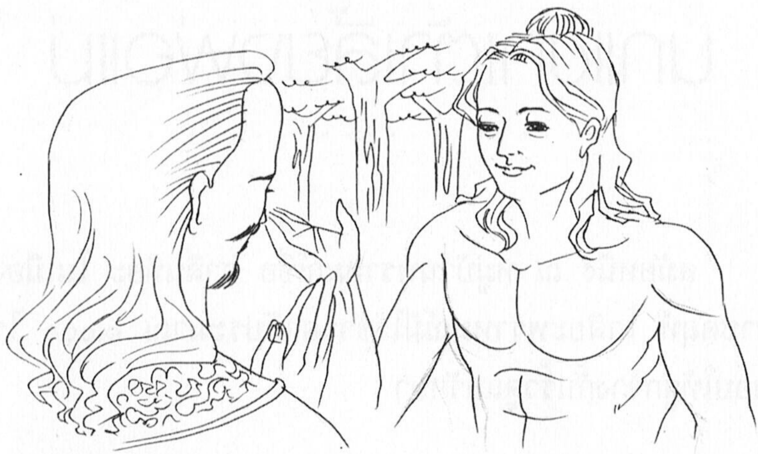
พระฯ... "ฉันหลงเอามาก หลงเอาจริงๆ หลงไปทั่วทิศ ฉันได้เห็นสามะผู้ตายจากไป ทำไมท่านจึงเป็นได้อีกหนอ"

สามะ... "ข้าแต่มหาราชเจ้า โลกย่อมสำคัญบุรุษผู้ยังมีชีวิตอยู่ได้เสวยเวทนาอย่างหนัก มีความดำริในใจเข้าไปใกล้แล้ว ยังเป็นอยู่แท้ๆ ว่าตายแล้ว ข้าแต่มหาราชเจ้า โลกย่อมสำคัญบุรุษผู้ยังมีชีวิตอยู่เสวยเวทนากล้าถึงความดับสนิท ยังเป็นอยู่แท้ๆ ว่าตายแล้ว

บุคคลใด เลี้ยงมารดาและบิดาโดยธรรม แม้เทวดาและมนุษย์ย่อมสรรเสริญผู้เลี้ยงมารดาและบิดานั้น บุคคลใดเลี้ยงมารดาและบิดาโดยธรรม นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมสรรเสริญบุคคลผู้เลี้ยงมารดา และบิดานั้นในโลกนี้ บุคคลนั้นจะจากโลกนี้ไปแล้ว ย่อมบันเทิงในสวรรค์"

พระฯ... "ฉันหลงเอามากเหลือเกิน มืดไปทั่วทิศ ดูกรสามะ ฉันขอถึงท่านเป็นสรณะ และขอท่านจงเป็นสรณะของฉัน"

สามะ... "ข้าแต่ขัตติยมหาราช ขอพระองค์ทรงประพฤติธรรมในพระชนนีและพระชนกเถิด ครั้นพระองค์ทรงประพฤติธรรมในโลกนี้แล้วจักเสด็จสู่สวรรค์ ข้าแต่ขัตติยมหาราช ขอพระองค์ทรงประพฤติธรรมในพระโอรสและพระมเหสี ในมิตรและอำมาตย์ ในพาหนะและพลนิกาย ในชาวบ้านและชาวนิคม

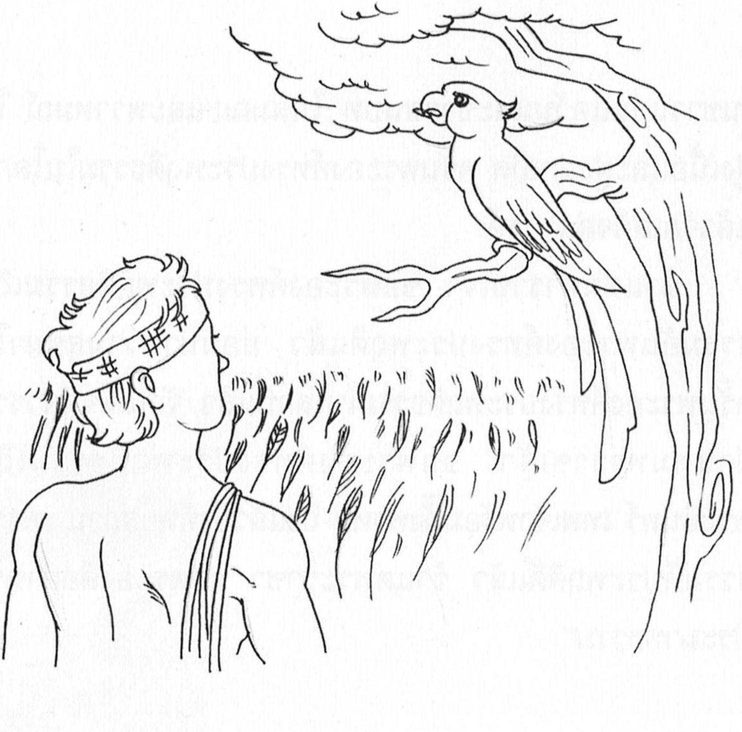

ในชาวแว่นแคว้นและชาวชนบท ในสมณะและพราหมณ์ ในฝูงเนื้อและฝูงนกเถิด ครั้นพระองค์ทรงประพฤติธรรมในโลกนี้แล้วจักเสด็จสู่สวรรค์

ข้าแต่มหาราชเจ้า ขอพระองค์ทรงประพฤติธรรมเถิด ธรรมอันพระองค์ทรงประพฤติแล้ว ย่อมนำความสุขมาให้ ครั้นพระองค์ทรงประพฤติธรรมในโลกนี้แล้ว จักเสด็จสู่สวรรค์ ข้าแต่มหาราชเจ้า ขอพระองค์ทรงประพฤติธรรมเถิด พระอินทร์ เทพเจ้าพร้อมทั้งพรหม ถึงแล้วซึ่งทิพยสถาน เพราะธรรมที่ประพฤติดีแล้ว ข้าแต่พระราชา ขอพระองค์อย่าทรงประมาทธรรม”

ตัวอย่างความกตัญญูว่าด้วย
นกแขกเต้าเลี้ยงพ่อแม่

สมัยหนึ่ง ณ หมู่บ้านพราหมณ์ชื่อ สาลินทิยะ ในเมืองราชคฤห์ โกสิยะพราหมณ์มีไร่ข้าวสาลีประมาณ ๑,๐๐๐ ไร่ มอบให้ลูกจ้างกั้นรั้วดูแลรักษา

ในที่ไม่ไกลจากไร่นั้นข้ามภูเขาลูกหนึ่งไป มีป่างิ้วใหญ่อยู่แห่งหนึ่ง พระโพธิสัตว์เกิดเป็นพญานกแขกเต้า มีบริวารหลายร้อยตัวอาศัยอยู่ในป่างิ้วนั้น พญานกแขกเต้ามีพ่อแม่ที่แก่เฒ่าอยู่คู่หนึ่ง เมื่อพาบริวารออกหากินอิ่มแล้ว ก็จะคาบอาหารกลับมาด้วยเป็นประจำ

ครั้งหนึ่ง พญานกแขกเต้าได้นำบริวารบินไปลงกินข้าวสาลีที่ไร่ข้าวของโกสิยะพราหมณ์ ครั้งนั้นแล คนเฝ้าไร่พยายามวิ่งไล่นกให้หนีไปก็ทำไม่สำเร็จ พญานกแขกเต้ากินอิ่มแล้ว ก็คาบรวงข้าวสาลีไปด้วย ตั้งแต่วันนั้นมานกแขกเต้าก็พากันลงกินข้าวสาลีในไร่นั้นเป็นประจำ จนข้าวสาลีถูกทำลายไปเป็นไร่ คนเฝ้าไร่จึงนำเรื่องไปบอกโกสิยะพราหมณ์ให้ทราบ

คน... “ข้าแต่ท่านโกสิยะ นาข้าวสาลีบริบูรณ์ดี แต่นกแขกเต้าทั้งหลายพากันมากินเสีย ข้าพเจ้าขอคืนนานั้นให้แก่ท่าน เพราะข้าพเจ้าไม่อาจจะห้ามนกแขกเต้าเหล่านั้นได้ ก็ในนกแขกเต้าเหล่านั้น มีนกแขกเต้าตัวหนึ่งงามกว่าทุกๆ ตัว กินข้าวสาลีตามต้องการแล้วยังคาบเอาไปด้วยจะงอยปากอีก”

โก... "เจ้าจงดักบ่วงพอที่จะให้นกนั้นติดได้ แล้วจงจับนกนั้นทั้งยังเป็นมาให้เราเถิด"

คนเฝ้าไร่รับคำแล้ว จึงทำบ่วงดักไว้แต่เช้าตรู่แล้วแอบดูอยู่ที่ในกระท่อม ไม่นานพญานกแขกเต้าก็พาบริวารมาลงกินข้าวสาลีเช่นเคย และได้ติดบ่วงที่เขาดักไว้

นก.... "เราผู้เดียวติดบ่วง เราทำบาปอะไรไว้ ?"

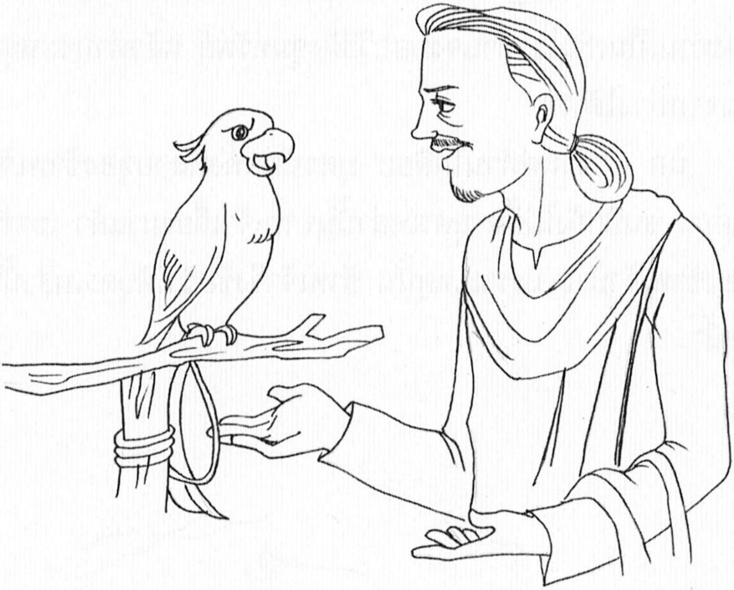
เมื่อรู้ว่าติดบ่วงที่เขาดัก แต่ก็ยังนิ่งอยู่ด้วยเกรงว่าบริวารจะแตกตื่นไม่ได้กินข้าว พอรู้ว่านกทุกตัวกินอิ่มแล้วจึงร้องขึ้น ๓ ครั้ง ฝูงนกได้แตกตื่นพากันบินหนีไป ทิ้งไว้แต่พญานกแขกเต้าตัวเดียว

คนเฝ้าไร่พอได้ยินเสียงนกแตกตื่น จึงออกจากกระท่อมมาดู เห็นพญานกแขกเต้าติดบ่วงของตน ก็ดีใจจับมัดขาแล้วนำไปให้พราหมณ์ผู้เป็นเจ้าของไร่

โกสิยะพราหมณ์จับพญานกแขกเต้าด้วยสองมือแล้ววางไว้จึงเอ่ยถามด้วยความเอ็นดูว่า

โก "ดูกรนกแขกเต้า ท้องของเจ้าเห็นจะใหญ่กว่าท้องของนกเหล่าอื่นเป็นแน่ เจ้ากินข้าวสาลีตามต้องการ แล้วยังคาบเอาไปด้วยจะงอยปากอีก ?"

"ดูกรนกแขกเต้า เจ้าจะบรรจุฉางในป่าไม้งิ้วนั้นให้เต็มหรือ

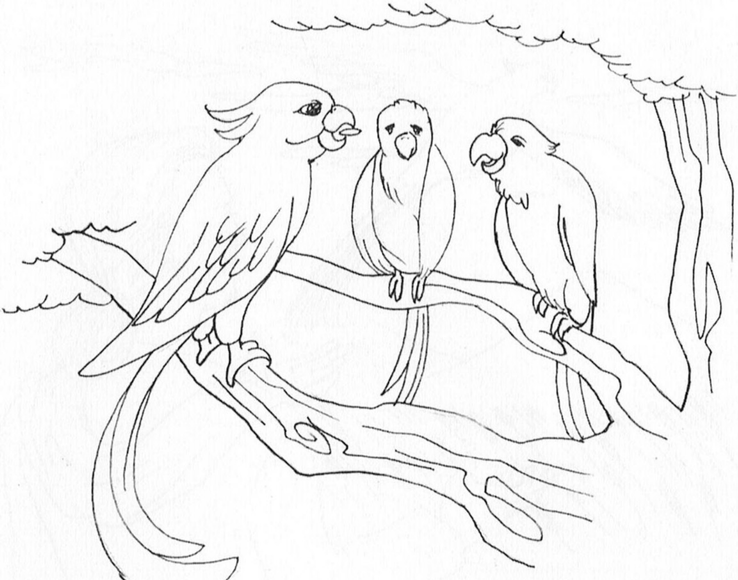
หรือว่าเจ้ากับเรามีเวรกันมา สหายเอ๋ยเราถามเจ้าแล้ว ขอเจ้าจงบอกแก่เราเถิด เจ้าฝังข้าวสาลีไว้ที่ไหน ?”

นก... “ข้าพเจ้ากับท่านมิได้มีเวรกัน ฉางของข้าพเจ้าก็ไม่มี ข้าพเจ้านำเอาข้าวสาลีของท่านไปถึงยอดงิ้วแล้ว ก็เปลื้องหนี้เก่า ให้เขากู้หนี้ใหม่ และฝังขุมทรัพย์ไว้ที่ป่างิ้วนั้น ข้าแต่ท่านโกสิยะ ขอท่านจงทราบอย่างนี้เถิด”

โก... “การให้กู้หนี้ของท่านเป็นเช่นไร และการเปลื้องหนี้ของท่านเป็นเช่นไร ท่านจงบอกวิธีฝังขุมทรัพย์ แล้วท่านจะหลุดพ้นจากบ่วงได้ ?”

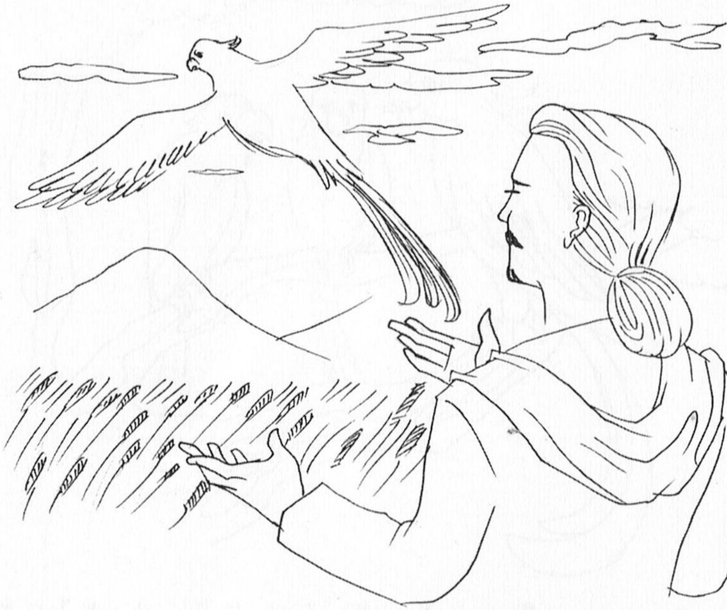
นก... “ข้าแต่ท่านโกสิยะ บุตรน้อยทั้งหลายของข้าพเจ้ายังอ่อน ขนปีกยังไม่ขึ้น บุตรเหล่านั้นข้าพเจ้าเลี้ยงมาแล้ว เขาจักเลี้ยงข้าพเจ้าบ้าง เพราะเหตุนั้น ข้าพเจ้าจึงชื่อว่าให้บุตรเหล่านั้นกู้หนี้”

“มารดาและบิดาของข้าพเจ้าแก่เฒ่าล่วงกาลผ่านวัยไปแล้ว ข้าพเจ้าคาบเอาข้าวสาลีไปด้วยจะงอยปากเพื่อท่านเหล่านั้นชื่อว่าเปลื้องหนี้ที่ท่านทำไว้ก่อน

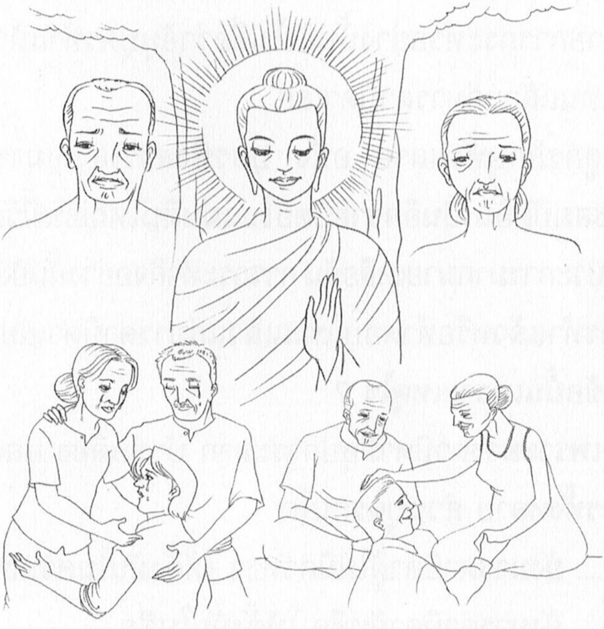
อนึ่ง นกเหล่าอื่นที่ป่าไม้งิ้วนั้น มีขนปีกอันหลุดหมดแล้วเป็นนกทุพพลภาพ ข้าพเจ้าต้องการบุญ จึงได้ให้ข้าวสาลีแก่นกเหล่านั้น บัณฑิตทั้งหลายกล่าวการทำบุญนั้นว่าเป็นขุมทรัพย์ การให้กู้หนี้ของข้าพเจ้าเป็นเช่นนี้ การเปลื้องหนี้ของข้าพเจ้าเป็นเช่นนี้ ข้าพเจ้าบอกการฝังขุมทรัพย์ไว้เช่นนี้ ข้าแต่ท่านโกสิยะ ขอท่านจงทราบอย่างนี้เถิด”

โก... "นกตัวนี้ดีจริงหนอ เป็นนกมีธรรมชั้นเยี่ยม ในมนุษย์บางพวกยังไม่มีธรรมเช่นนี้เลย เจ้าพร้อมด้วยญาติทั้งมวลจงกินข้าวสาลีตามความต้องการเถิด ดูกรนกแขกเต้า เราขอเห็นเจ้าแม้อีกต่อไป การที่ได้เห็นเจ้าเป็นที่พอใจของเรา"

นก... "ข้าแต่ท่านโกสิยะ ข้าพเจ้าได้กินและดื่มแล้วในที่อยู่ของท่าน ท่านเป็นที่พึ่งพำนักของพวกเราทุกวันคืน ขอท่านจงให้ทานในท่านที่มีอาชญาอันวางแล้ว และจงเลี้ยงดูมารดาบิดาผู้แก่เฒ่าเถิด"

การกระทำตอบแทนแก่ บุพการี

พุทธพจน์ :

"....ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวการกระทำตอบแทนไม่ได้ง่ายแก่ท่านทั้ง ๒ ท่านทั้ง ๒ คือใคร คือ มารดา ๑ บิดา ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุตรพึงประคับประคองมารดาด้วยบ่าข้างหนึ่ง พึงประคับประคองบิดาด้วยบ่าข้างหนึ่ง เขามีอายุ มี

ชีวิตอยู่ตลอดร้อยปี และเขาพึงปฏิบัติท่านทั้ง ๒ นั้นด้วยการอบกลิ่น การนวด การให้อาบน้ำ การดัด และท่านทั้ง ๒ นั้นพึงถ่ายอุจจาระปัสสาวะบนบ่าทั้งสองของเขานั่นแหละ ดูกรภิกษุทั้งหลายการกระทำอย่างนั้นยังไม่ชื่อว่าอันบุตรทำแล้วหรือทำตอบแทนแล้วแก่มารดาบิดาเลย

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง บุตรพึงสรรเสริญมารดาบิดาในราชสมบัติอันเป็นอิสราธิปัตย์ในแผ่นดินใหญ่อันมีรัตนะมณีทั้ง ๗ ประการมากมายเหลือล้น การกระทำกิจอย่างนั้นยังไม่ชื่อว่าอันบุตรทำแล้วหรือทำตอบแทนแล้วแก่มารดาบิดาเลย

ข้อนั้นเพราะเหตุไร ?

เพราะมารดาบิดามีอุปการะมาก บำรุงเลี้ยง แสดงโลกนี้แก่บุตรทั้งหลาย ส่วนบุตรคนใด

.... ยังมารดาบิดาผู้ไม่มีศรัทธา ให้ตั้งมั่นในศรัทธา

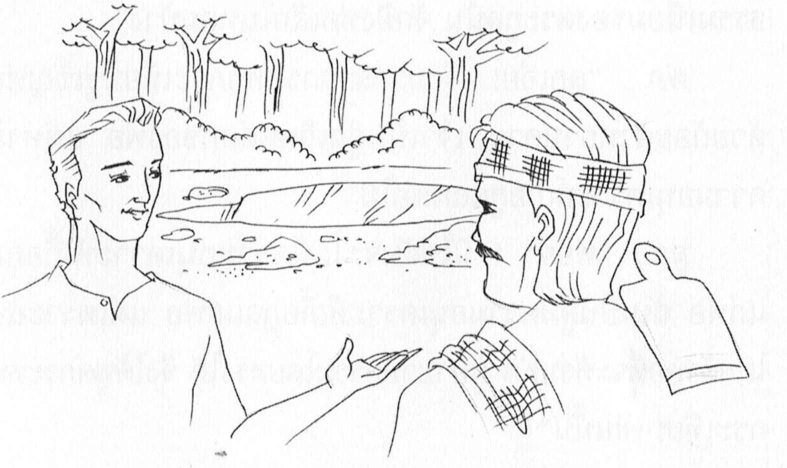
.... ยังมารดาบิดาผู้ทุศีล ให้ตั้งมั่นในศีล

.... ยังมารดาบิดาผู้มีความตระหนี่ ให้ตั้งมั่นในการให้ทาน

.... ยังมารดาบิดาทรามปัญญา ให้ตั้งมั่นในปัญญา

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ด้วยเหตุมีประมาณเท่านี้แล การกระทำอย่างนั้น ย่อมชื่อว่าอันบุตรนั้นทำแล้ว และทำตอบแทนแล้วแก่มารดาบิดา ฯ”

ตัวอย่างความกตัญญูว่าด้วย
การเลี้ยงดูบิดามารดา

ลูก... "พ่อจ๋า มันนก มันเทศ มันมือเสือ ผักทอดยอด ก็มิได้มี พ่อต้องการอะไร จึงขุดหลุม อยู่คนเดียวในป่ากลางป่าช้าเช่นนี้เล่า ?"

พ่อ... "ลูกเอ๋ย! ปู่ของเจ้าทุพพลภาพมากแล้ว ถูกกองทุกข์อันเกิดจากโรคภัยหลายอย่างเบียดเบียน วันนี้พ่อจะฝังปู่ของเจ้านั้นเสียในหลุม เพราะพ่อไม่ปรารถนาจะให้ปู่ของเจ้ามีชีวิตอยู่อย่างลำบากเลย ลูกเอ๋ย !"

ลูก... "พ่อได้ความดำริอันลามกนี้แล้ว ได้กระทำกรรมที่หยาบช้าอันล่วงเสียซึ่งประโยชน์ พ่อจ๋า! แม้เมื่อพ่อแก่ลงแล้วก็จักได้รับกรรมเช่นนี้เพราะลูกบ้าง แม้ลูกเองก็จะอนุวัตรตามธรรมเนียมของตระกูลนั้น จักฝังพ่อเสียในหลุมบ้าง"

พ่อ.... "ลูกเอ๋ย! เจ้ามากล่าวกระทบกระเทียบขู่เข็ญพ่อด้วยถ้อยคำหยาบคาย เจ้าเป็นลูกเกิดแต่อกของพ่อ แต่หามีความอนุเคราะห์เกื้อกูลแก่พ่อไม่"

ลูก... "พ่อจ๋า ! มิใช่ฉันจะไม่มีความอนุเคราะห์เกื้อกูลแก่พ่อ ฉันเป็นผู้มีความอนุเคราะห์เกื้อกูลแก่พ่อ แต่เพราะฉันไม่กล้าพอที่จะห้ามพ่อ ผู้ทำบาปกรรมโดยตรงได้ จึงได้พูดกระทบกระเทียบเช่นนั้น"

"พ่อจ๋า ! ผู้ใดเป็นคนมีธรรมอันลามก เบียดเบียนมารดาหรือบิดาผู้ไม่ประทุษร้าย ผู้นั้นครั้นตายไปภายหน้า ย่อมเข้าถึงนรกโดยไม่ต้องสงสัย"

"พ่อจ๋า ! ผู้ใดบำรุงเลี้ยงมารดาบิดาด้วยข้าวน้ำ ผู้นั้นครั้นตายไปภายหน้า ย่อมเข้าถึงสุคติโดยไม่ต้องสงสัย"

พ่อ... "ลูกเอ๋ย ! เจ้าจะเป็นผู้ไม่เกื้อกูลอนุเคราะห์แก่พ่อก็หาไม่ เจ้าชื่อว่าเป็นผู้เกื้อกูลอนุเคราะห์แก่พ่อแล้ว"

ตัวอย่างความกตัญญูว่าด้วย
ลูกสอนพ่อ

กุฎุมพี ผู้เป็นบิดาถามสุชาตกุมารว่า

"เจ้าเป็นบ้าไปแล้วหรือ จึงเกี่ยวหญ้าอันเขียวสดแล้วบังคับโคแก่อันเป็นสัตว์ตายแล้วว่า จงกิน จงกิน อันโคตายแล้วย่อมไม่ลุกขึ้นกินหญ้าและน้ำมิใช่หรือ เจ้าเป็นทั้งคนพาลทั้งมีปัญญาทรามเหมือนคนอื่นที่มีปัญญาทรามฉะนั้น ?"

สุชาตกุมารตอบว่า "โคตัวนี้ยังมีเท้าทั้ง ๔ มีศีรษะ มีตัวพร้อมทั้งหาง นัยน์ตาก็มีอยู่ตามเดิม ข้าพเจ้าคิดว่าโคตัวนี้พึงลุกขึ้นกินหญ้าสักวันหนึ่ง ส่วนมือ เท้า กายและศีรษะของปู่ไม่ปรากฏแต่พ่อมาร้องไห้ถึงกระดูกของปู่ที่บรรจุไว้ในสถูปดินไม่เป็นคนโง่หรือ ?"

กุฎุมพีได้ฟังคำนั้นแล้ว จึงกล่าวสรรเสริญสุชาตกุมารว่า

"เจ้าดับความกระวนกระวายทั้งปวงของเราผู้เร่าร้อนอยู่ให้หาย เหมือนบุคคลดับไฟอันลาดด้วยน้ำมัน ด้วยน้ำฉะนั้น ได้ถอนขึ้นแล้วหนอซึ่งลูกศรคือความโศก อันเสียบแล้วที่หทัยของบิดา บิดาผู้มีลูกศรอันเจ้าถอนขึ้นแล้ว เป็นผู้เย็นสงบแล้ว ดูกรมาณพ ต่อไปนี้บิดาจะไม่เศร้าโศกจะไม่ร้องไห้ เพราะฟังคำของเจ้า ชนเหล่าใดที่มีปัญญา มีความอนุเคราะห์ต่อมารดาบิดา ชนเหล่านั้นย่อมทำอย่างนี้ ย่อมยังมารดาบิดาให้หายจากความเศร้าโศก ฉะนั้น"

บุคคลที่เปลี่ยนชะตากรรมได้

๑. คนบำเพ็ญความดี กล่าวคือคนที่สร้างบุญกุศลอยู่เป็นนิจ อานิสงส์แห่งผลบุญนั้นจึงเกินกว่าหนี้กรรมของตนในชาติก่อน

๒. คนที่สร้างความดีหรือสิ่งที่เป็นบุญกุศลด้วยเหตุบังเอิญ โดยมิได้เจตนาหรือจงใจเพื่อหวังผลอันใด กำหนดวันตายของคนผู้นั้นก็จะได้รับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นรางวัลส่งเสริมความดีงามจากเบื้องบน

๓. คนที่ตลอดชีวิตประกอบแต่กรรมดี เช่น ปล่อยชีวิตสัตว์ ให้ทานช่วยเหลือคนยากจน พิมพ์เผยแพร่หนังสือธรรมะช่วยคนที่กำลังประสบเคราะห์กรรม บริจาคโลงศพ เป็นต้น เมื่อบุญกุศลบริบูรณ์ก็จะต่ออายุได้

๔. ขณะเจ็บป่วย คนในครอบครัวหรือตนเองยอมขอขมากรรมสำนึกในความผิดที่ได้กระทำมาแล้วในชาตินี้ จวบจนชาติที่แล้วๆ มา อีกทั้งตั้งคำอธิษฐานโดยศรัทธาจริงใจ ส่วนมากจะได้รับความเมตตาประทานอนุญาตจากเบื้องบนให้เปลี่ยนกำหนดวันตายเพิ่มอายุขัยต่อไป

ฉุดช่วยคนให้พ้นเวียนว่าย
ชี้แนะด้วยกุศโลบาย
แจกจ่ายหนังสือธรรม
เป็นมหากุศลยิ่งกว่าสร้างเจดีย์แก้วเจ็ดชั้น

พระมหาคุณ
บุพการี
ยากทดแทนสูตร

" แม้บุคคลใด

เอาพ่อแบกไว้ที่ไหล่ซ้าย เอาแม่แบกไว้ที่ไหล่ขวา
วนรอบเขาพระสุเมรุ เป็นจำนวนถึงหนึ่งแสนกัป
จนไหล่ทั้งสองข้างบดเนื้อเถือกระดูกแทงกระฉูดถึงไขข้อ
โลหิตไหลอาบท่วมถึงข้อเท้า
ก็มิอาจจะทดแทนพระคุณอันยิ่งใหญ่ของบุพการีได้

"

พระมหาคุณบุพการียากทดแทนสูตร